

SAMBAND

No. 99 Juli 1916.

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelagenes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Udgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

C. DIORN

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

„Turtle Mountain“ Den flinke og velkjendte forfatter Olav Redal begyndte i sidste hefte (No. 98) offentliggjørelsen av „En norsk bygds historie“, om det store „Turtle Mountain settlement“ beliggende i Bottineau Co., N. Dak. 500 familier vil bli omtalt. Dertil kommer oplysninger om menighederne, farmerforetagender, samt forholdene paa forskjellige omraader. Historien vil bli av stor interesse for alle i settlementet, ja ogsaa for andre, som ved kjendskap eller slektskap har interesse for denne norske bygd. I nærværende hefte (No. 99, for juli) begynder forfatteren med at fortælle om de første settlere i Dalen Township. Der kommer saa et indlæg hver maaned til hele historien blir avsluttet. Ved at abonnere for et aar, at begynde med juniheftet, vil man faa historien komplet.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

Indhold av No. 99, Juli, 1916.

	Side.
En norsk bygds historie. II. Olav Redal.....	511
Utstein Kloster og dets historie. B. L. Wick.....	523
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.	
XVII. O. S. Johnson	532
Ældre og yngre slechter fra Tunhovd, Numedal. V. H. H. Strøm	541
Valdriser i Door County, Wis. IV. A.	558
De første aar ved St. Olaf College. IV. Mrs. Anna E. Mohn	564
Ringerikeslaget. O. S. Johnson	569
Søndfjordlagets stevne. Prof. J. L. Nydahl	572
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sundheim ..	574

Samband.

No. 99

Juli

1916

En norsk bygds historie.

Av Olav Redal.

II.

Det er vanskelig for dem som ikke har været med fra settlementets begyndelse, at gjøre sig noget begrep om den kamp som er utfjæmpet for at forvandle disse vilde sletter til den smilende frodige bygd som idag ligger og fryder sig i sin frugtbarhet. Det hele er en roman. Dette settlement's historie vil komme til at utgjøre et værdig kapitel i vore landsmænds samlede historie her i landet.

Nybyggeren kom herop med to tomme hænder. De som kom var ikke rike paa sølv og paa guld og kvæg, som det heter om de nybyggere som slog sig ned paa de frugtbare sletter ved Sodoma og Gomorra. De fleste var unge folk som drog vestover for at finde sig et hjem. Noen hadde arbeidet som hyrefarere eller „rentere“, andre hadde gaat hjemme og hjulpet far, ellers saa var alt bare „grønne“ nykommere fra Trøndelagen eller Gudbrandsdalen. Alle var like rike og like fattige paa faa undtakelser nær.

Det første de tok sig for, naar landet var optat, var at bygge. For at spare materialer og for at faa ly mot stormen byggedes huset gjerne imot bakken. Dengang var det ingen skam for en staut dølejente eller Trøndermø at følge sin sterke husbond ut paa de ukjendte vidder og ta ind i et hus som kanskje ikke kostet over \$20. Tiderne har forandret sig. Der hvor før den lille nybyggerhytte huset fattige men tilfredse nybyggere,

har senere reist sig kostbare boliger, hvor de gamle pionerer lever som smaafonger i sit rike. Det er verdens gang. Det er i sin orden. Naar manden har raad til det, hvorfor ikke. De lyse nordmænd vil ha det lyst og rummeligt. Kraften hos vort folk kræver det. Det er et folk som er nøisomme nok for en tid til at bo i jordhytter, men det tar dem ikke svært længe før de graver sig frem i lyset, op til jorden — til lyse hyggelige boliger. Men derfor bør ikke den lille pionerhytte forglemmes. La den staa for eder unge som et helligt merke paa fars og mors stræb. La den hos eder gamle vække taknemmelighet for hvad Herren gav eder da, og senere maasse der til den simpleste nybyggerhytte knytter sig flere dyrebare og herlige minder end til „nye huset“. Med møblementet var det ogsaa smaat bevendt. Det blev spigret sammen uten anden tanke end det nødvendige.

Naar vi nu tar os en tur gjennem bygden ser det anderledes ut. Husets døtre samles gjerne i storstuen og spiller piano for pionerernes sønner, som søndagskvelden gaar og vifitter. Det furrer av „Forder“, „Overlander“ eller „Daflander“ fra alle tun. Noen kjører ut fra farmen, andre hjem. I pionerdagene kunde et mundspil holde humøret oppe like godt som et piano nu. Og okserne var pionertidens „Ford“. Nybyggeren var saa langt fra fraadsjer som sol fra maane. Harekjøt og svart kaffe var sædvanlig vinterkost. Saa sat da de ensomme mænd i sine farmerhytter og drømte om fremtiden. Ikke om meget land. Ikke om mange penger. Nei — de drømte om hende som gif og ventet paa gutten sin — de drømte sig til Pope County eller til gamlelandet, hvor den vakre jenta længtet og elsket. De drømte om et hjem — „om kun en liten hytte“. De som holdt ut fik se drømmen gaa i opfyldelse. Ja, mere end de hadde drømt om fik de.

Men den kraftige nybygger maatte gjennemgaa mangen en

haard dag. Sver sommer maatte han ut for at tjene litt penge til overvintringen. Naar det saa hændte at manden om høsten var like fattig som om vaaren da han reiste ut, forstaar vi nok, at det ikke altid var herremandsliv som levedes i nybyggerhytterne utover prærierne.

Sadde nybyggeren okser og plog at begynde med gif det jo hurtigere. Den sorte jordstripe paa landet blev bredere og bredere. Det blev ikke stor skuren første aaret, men det saa gildt ut naar grøden spiret for første gang og det hadde meget at betyde for humøret og modet hos nybyggeren, selv om høsten blev ganske mager. Den sorte jordstripe paa landet blev bredere og bredere til hele landet var brækket. Saa gif det mellem frygt og haab. Der blev god avling, daarlig avling, ingen avling, frost og hete. Nybyggeren fik prøve litt av alt dette. Det gif op og ned med priserne, op og ned med avlingen, men ser vi paa hvordan det balancerer idag, saa kan vi med tryghet sige at det gif mere op end ned.

Mange nybyggere mistet motet, flyttet ut eller tog fat paa andet arbeide. En av de ældre pionerer fortalte mig, at han ogsaa hadde reist bort, men hans fattigdom tvang ham til at bli boende, og idag er han glad for sin fattigdom den gang — ti den blev aarsak til hans velstand.

Da det kanske kan være av interesse vil jeg fortælle om de forskjellige aars avlinger fra 1888 og nedgjennem tiden med Martin Bottens glimrende hukommelse som kilde.

I 1888 blev avlingen delvis ødelagt av frosten. Aaret efter kom vaaren ualmindelig tidlig og grøden stod udmerket i april og mai, men en svært tørke ødela det hele. I 1890 saa det ut til et riktigt kronaar efter straaet at dømmes, men tørken gjorde at avlingen blev mindre end ventet — omkring 16—18 bushel. 1891 er omtrent det bedste aar nybyggeren hadde, idet de fik op til 40 bushel pr. acre og prisen var 76c. Da det den

gang var mindre utgifter paa landbruket gif det fremover for mange. 1892 blev ogsaa et godt aar, mens 1893 blev tørt og 1894 endda tørrere. Dertil kom at hvetepriisen var saa lav som 33c.

En pengekrise som den tid gif over det hele land føltes ogsaa her. 1895 blev et godt aar, men hvetepriisen var daarlig. 1896 og 97 var almindelige aar og lifesaa de følgende aar til 1902, da avlingen blev noget større. Fra 1902 og utover var avlingen avvekslende god og daarlig til 1905 da det tegnet til et rigtig storaar, men en haglstorm tok det hele paa en stor strækning mellem Souris og Turtle Mountain. Senere gode og daarlige aar. Aarene 1906, 1908 og 1910 blev saaledes gode aar. Lokale haglstorme har ned gjennem aarene skadet avlingen for mange som i den retning har været særdeles uheldige.

Det er nok oftest slik her i verden at en arbeidsjom, dygtig og sparsommelig mand vil gjøre det godt hvorfomhelst. Men dog indtræffer det ofte, at slike blir fulgt av uheld og en medfødt vanskelighet som gjør det vanskelig for ham at klare sig trods alt stræv. Atter andre har lykken med sig i alle ting. Saar de saa gror det godt det aaret. Saar de ikke men sommerpløier sit land blir det som regel et daarligt aar i distriktet. Saaledes ogsaa her. Endel er blitt rike, andre velstaaende, atter andre har knapt mere end de trenger. Og dog har baade den som idag er rik og den som er fattig arbeidet og slidt. Men allesammen har de levet bra ned igjennem aarene, og jeg vet ikke om noget av de ældre settlere som kommer til at lide mangel.

Nyhbyggeren hadde de første aar lang vei til byen. De som bosatte sig langs Turtle Mountain eller langs Mouse River, maatte alle kjøre til Bottineau. Først i 1901 kom banen vestover og folket fik da kortere byvei. I 1903 forlængedes banen til Westhope og lettede derved samferdselen for nybyggerne

bosat ved Mouse River. De lange byreiser de første aar var besværlige. Okserne var bra nok paa hjemreisen, men naar de skulde hjemmefra var de mindre at stole paa. Mange erkjender dog at „oksetiden“ allikevel ikke var saa værst, og at man gjorde en feil ved saa snart at slutte med okserne. For binderen var de nok ofte leie og vrange, men nøisomme og ikke „sære“ paa maten.

Nyhbyggeren var ofte truet av prairiebrand uten at dog nogen led større skade. Da sletten langs med Mouse River blev bebygget og opdyrket, blev befolkningen langs Turtle Mountain glade fordi prairiebrandens tid var forbi. Ved prairiebrande blev græsroden opbrændt, og jorden kom derved til at se styg ut og nybyggeren hadde liten tro paa landets værdi. Ole Horneman kjøpte en kvart land for 10 — ti — dollars. Den samme landkvart er idag, 30 aar senere, knapt tilsalgs for \$5000.

Indianer-opstanden.

I settlementet har det altid været ro og fred mellem na-boer. Selv indianeren har opført sig ganske pnytelig. Men nu er ogsaa denne forsbunden. I de første tider av nybyggerlivet var det derimot ganske dagligdags at se indianerne streife omkring. Som regel reiste de nordover paa forsommeren og kom tilbake om høsten, tildels i store flokke og tildels ganske saa. De gjorde dog ingen fortræd og kom ikke ofte til nybyggernes huse.

De hadde fuld frihet til at farte omkring, men de var forbudt at tigge eller paa anden maate foruleilige settlerne. Disse naturens barn tok sig merkelig ut, der de fulgtes av en masse hunde og smaa hester med tildels primitive kjøreredskaper.

Mange av dem hadde saaledes bare to stænger fastgjort til sælen i den ene ende, en paa hver side av hesten, med den anden

ende slæpende paa jorden, hvorpaa de saa løsfede sine eiendele. Mange hadde dog vogne, og enkelte endog buggy. Sverken fulde eller varme hntes at anfegte dem det mindste. Som regel slog de leir for natten ganske tidlig, men naar solen næste morgen stod op, var de færdig at drage igjen.

Der var da ingen der ventet eller frygtet noget fra indianernes side. Men høsten 1890 kom den ene beretning efter den anden, at indianerne ved Pine Ridge agenturet begyndte at bli urolige og reise bort fra sine opholdssteder og samles i flokke i „The Bad Lands“. Myndighederne kom underveis med at indianerne fra Montana og Canada og flere steder støvnet til skuepladsen for opstanden.

I denne tid var det ikke saa ganske trygt ved Turtle Mountain. Indianerne brukte ofte den taktik i krig at streife omkring i smaa flokke over saa at sige ubegrensede vidder, og inde i skogene og bakkerne var ypperlige skjulesteder, hvorfra pludselige overfald kunde foretages.

Rygter begyndte at gaa blandt nybyggerne om frigerste indianere som skulde ha vist sig inde i Mountain, og der blev adskillig ængstelse i settlementet. Rygterne blev flere og av mere alvorlig art. Noen hadde saaledes iagttat indianere langt inde i skogen opføre krigsdanse, atter andre hadde set en flok tilhest ute paa Mountain kanten med krigsmalte ansigter. Dette antofes for speidere, og et overfald ventedes naar som helst. De fleste nybyggere inde i Mountain blev saa alvorlig oppræente at de flygtet til byen Bottineau, medtagende alt de kunde av sine eiendele. Ved at høre dette blev ogsaa settlerne paa prærien alvorlig skræmt. Men de kunde igrunden litet gjøre. At saa istand et effektivt forsvar var jo ikke at tænke paa, og at flygte med okserne for vognene vilde mildest talt ha været latterligt. Derfor blev de hvor de var i haab om at ufreden skulde gaa over og med den hastanke, at dersom det

rigtig kom til at gjælde liv og hjem skulde disse dyrebare ting sælges saa dyrt som mulig. At det var alvorlige tider var jo sikkert. For det første var den berygtede Sitting Bull leder for oprøret, og fra ham kunde man vente sig litt av hvert, og for det andet maatte regjeringen i Washington sende selve general Nelson M. Miles med flere eskadroner kavalleri av landets regulære arme til skuepladsen for opstanden. Naar dertil kom de løse rygter som senere viste sig at være blind allarm, er det ikke at forundres over, at værgeløse nybyggere blev skræmt, saameget mere som disse meget godt vidste fra de gamle settlementer, hvad indianeren kunde være istand til naar han kom paa krigstien.

Under denne krise holdt nybyggerne sig meget sammen og vaagede under frygt og haab, tildels baade nat og dag. Endelig kom rapport fra general Miles, at ingen fare var her nord, men at det var et tidsspørsmål hvor lang tid det vilde ta at drive de spredte indianerflokkene sammen og saa dem avvæbnet. Endelig den 15de november 1890 blev Sitting Bull med flere skudt 40 mil nordvest for Fort Yates, Nord Dakota. Dog kriggen var ikke dermed slut. Først den 15de januar 1891 kunde general Miles samle alle indianere og drive dem ind til Pine Ridge. Det var ialt 11,000, hvorav 3000 virkelige krigere.

Dermed avsluttedes den eneste ufred som har virket forstyrrende paa settlementets beboere. Bistnok har der siden den tid været ufred baade i det kirkelige og politiske, men derfor har ingen tat flugten eller tænkt paa et legemlig forsvar.

Snestorm.

Naar vi nu sitter i vore lune og hyggelige hjem, fortæller en av de gamle pionerer i „Souris Messenger“ og ser og hører snestormen rase, tænker vi litet over hvad de gamle pionerer hadde at gjennemgaa. Det kan derfor interessere læserne at

gaa tilbage i tiden til den store snestorm 12te, 13de og 14de januar 1888 for at faa høre hvorledes det var at opholde sig en nat i snestorm paa omtrent samme sted hvor nu Souris ligger. I de dage hentet nybyggerne ved og vildt inde i Turtle Mountain.

Om morgenen 12te januar 1888 fandt en av nybyggerne, at hans vedbeholdning vanskelig vilde vare dagen ut. Det saa truende ut med veiret. Men ved maatte han ha, og saa bar det avsted. Han naaede frem og fik et las ved paalæstet førend stormen brøt ut. Stormens voldsomhet kan ikke beskrives, og naar nybyggeren tænkte paa kona og barna i den lille 12X12-hytten med kun et bords tykkelse overtrukket med tjærepapir og ingen ved til varme, var det rimelig at han bobet sig ut av skogen for over den øde prærie at naa hjemmet. Om han hadde hat bind for øinene hadde det ikke gjort stor forskjel. Han vidste ikke hvor han var. Natten faldt paa og stormen holdt ved. Han tænkte over hvad han hadde hørt om folk der frøs ihjel i en snestorm og undredes paa, om han selv vilde slippe fra dette med livet. Han spændte hestene fra slæden og slap dem løse, de fik hjerpe sig som de bedst kunde. Derpaa tok han hestedækfenerne og rullet omkring sig og la sig derpaa ved siden av slæden. Der laa han og tænkte paa sine kjære hjemme i hytten og undredes paa om han vilde faa se dem igjen.

Om en stund begyndte han at føle mindre til kulden og han blev søvniq. Da tænkte han ved sig selv, at han begyndte at føle bedre og bli søvniq just fordi han holdt paa at fryse ihjel. Han forsøkte at bevæge sig, men lemmerne vilde ikke adlyde. Ved en krafaststrenghelse kom han paa benene, men kunde neppe gaa. Han gif omkring litt og fandt da til sin forbauselse sine hester paa den samme plads. Han satte dem for læstet, idet han tænkte, at det var like godt at kjøre som at ligge i sneen. Morgenen kom uten at stormen stilnet av. Han kjørte hele

dagen uten at vite hvor han færdedes, men just før nattens frembrud kom han til et litet loghus med fjøs nær ved. Der bodde dog ikke folk, men allikevel, dette reddet hans liv. Den tredie kveld, da stormen la sig, fandt han ut at han var tre mil nordvest fra Bottineau. Næste vaar fandt en mand hestedækfenerne som blev glemte i sneen, hvor han laa den første nat, hvor Souris nu ligger.

Dalen.

Nordmændene kommer.

Den som tilkommer æren for at være den første nordmand i det strøk jeg her forsøker at skildre, heter John Sether.

Sammen med ham skal jeg nævne hans gode kamerat Ole Horneman samt Kristofer Gaarder og sønnen Laurits. Men da alle undtagen Sether har forlatt bygden blir kun Sether igjen. Kr. Gaarder var allerede dengang en gammel mand og døde ikke længe efter bosættelsen. Laurits flyttet tilbake til Pope County, hvor han er forretningsmand. Horneman opholdt sig her nogen aar, men ustadig og bestandig søkende efter noget nyt flyttet han til bestkysten, hvor han drev en hønsefarm sidst der hørtes noget fra ham. Horneman var fra Trøndelagen og utdannet som militær. Han hører antagelig til en embedsfamilie i Norge.

Horneman kunde, om han hadde været mere stadig og taalmodig, spille en rolle baade politisk og socialt. Han var saaledes en tid countylandmaaler i Bottineau County og deltok ogsaa i det kirkelige pionerarbeide blandt nybyggerne. Den militære utdannelse man i Norge faar paa frigshøiskolen er udmærket, og naar vi tænker paa at konkurranzen ved optagelsen til denne skole er stor, skjønner vi, at Horneman maatte være en mere end almindelig begavet mand. At han i John

Sether fandt en kamerat er en garanti for at John er ingen dumrian heller. Sether er fremdeles kvif og let paa foten og har en glimrende evne til at fortælle historier fra pionerdagene. Var Horneman løjtnant, kan jeg godt tænke mig at den lille kvikke utholdende John med hæder var sekondløjtnant. For aar tilbage, da de ældre settlere ikke var saa gamle som nu, var det regelen, at Ole Krogen tok lille John Sether og løftet ham op paa et bord, hvor han maatte staa og fortælle pionerskrøner til han av Ole Krogen atter blev løftet ned.

Sether og Horneman kom hitop fra de tretten Towns i Polk County, Minn., 1884. Paa samme tid kom John Lundi, som bosatte sig i sydsøst hjørnet av Dalen township. De gif paa sine ben fra Devils Lake. Landet var dengang ikke opmaakt og ingen undtagen gamle Dunbar hadde da bosat sig i settlementet. Efter denne undersøkelsestur reiste Sether og Horneman tilbake til Crookston og folgte landretterne sine i de tretten towns. De kjøpte et par muldyr i byen og drog for anden gang ad Turtle Mountain til. I nærheten av Grand Forks traf de sammen med Kristofer og Laurits Gaarder som nærmest hadde tænkt at søke efter land i omegnen av Churches Ferry. Men da Sether og Horneman fortalte om landet langs med Turtle Mountain blev Gaarder-karerne med i sølget dit.

Dette kom til at faa stor betydning for settlementets bebyggelse. Om høsten gif Laurits tilbake til Pope County, Minn., og fra den tid begyndte nybyggere derfra at komme hit. Naar jeg træffer en farmer som er kommet op fra Minnesota, saa er det i ni av ti tilfælde fra Pope Co., og er han blit gift dernede, saa er det som oftest Pastor Koesod som har besørget egtevielsen.

Kristofer bygget sig hus, og da han var en ældre mand blev Sether med ham om vinteren, og Horneman slog sig ned paa land, som nu eies av Lars Mork. Horneman flyttet senere til land som nu eies av Criider. For denne landkvart betalte

Horneman som før nævnt ti dollars. Og saa Sether bygget hus paa land der senere blev utlagt til skoleland, og siden kjøpt av Sether.

Vaaren 1885 skulde Sether flytte ind i sit nye hjem. Hans „daglige brød“ bestod av en sæf mel og endel poteter, som han hadde tænkt skulde være til sættepoteter. Dertil kom en „trunk“ hvori resten av hans jordiske eiendom opbevartes. Da han om morgenen kom og skulde sætte fot under eget bord var herligheten forsvunden. Melsækken som hadde været for tung at bære var for det meste tømt ut paa jordgulbet. Lyven var sikkert den samme som kvelden før kom ind til Sether og Mr. Gorder og fik mat. Han saa i alle fald meget mistænkelig ut. Den samme mand blev senere fakkert og straffet for andre liknende skurkestreker i Canada.

Da Sether kom hit bestod byen Bottineau av et postkontor, en butik og et hotel, alt sammen loghytter undtagen hotellet som bestod av et telt. Byen laa dengang to mil nærmere Turtle Mountain.

P. Forgerison har fortalt Sether, at dengang han først saa ham og Horneman var det de første nordmænd han saa og han blev helt forbauset over at de var hvite og opførte sig som civiliserte mennesker. Baade Forgerison og andre som kanskje hadde de samme tanker, har vist i fuldt maal faat erfare at nordmændene er civiliserte, at de kommer sig frem paa ærlig vis baade som farmere, forretningsfolk og politikere. Nordmænd gaar ikke omkring som skopudsjere eller kludesamlere. Vi vil gjøre et arbeide som duger.

Sether fortæller at han ofte var sammen med indianerne. De opførte sig som oftest venlig og gjorde sjelden fortræd. Engang kom de til Sether og vilde ha mat. De pekte paa ovenen og kaffekjedlen og dernæst paa sit gevær. Der laa alvor haf

ordene forstod Sether, og indianerne fik av det som huset formaadde.

Det var saa som saa med matjettet. Svart kaffe og harekjøt hørte til det daglige brød. Men den simple levemaate var nybyggerne vel fornøiet med, ja kanske mere tilfreds dengang end nu, da de kan leve som herremænd paa sine herregaarde.

Det var smaat med fortjenesten de første aar. Ingen hadde raad til at leie hyrehjælp. Naar høsten kom var han gjerne like fattig som om vaaren, da han drog ut. Det bedste arbeide hvad betalingen angaar, var da han hos Johs. Crogen fik en kvige for vedhugging.

Ellers var det at ta ut paa træfning, og fra den tid har Sether en hel del historier at fortælle. En høst var han sammen med Laurits Gaarder og træffet omkring Lakota. De andre arbeidsfolk bestod mest av irlændere som bentsfram sagt var nogen store dovendyr, og de taalte ikke at de andre var flittige i sit arbeide. Bore flinke nordmænd læsset store las, men da truet irlænderne dem paa livet, saa disse fandt det klogest at forsvinde. Som betaling for sit arbeide fik de en lap papir, hvorpaa de skulde hæve sit tilgodehavende i byen. Dette viste sig dog at være en vanskelig sak — men tilslut fik de solgt anvisningen som lød paa \$24 for \$18. Nordmændene var ikke folk, sa irlænderne, og vi forstaa derfor at det var vanskelig for disse to nationers mænd at arbeide sammen.

Under træfning ved Devils Lake læssete John sit las uten at vente paa „silpikjer“. Dette vakte ogsaa stor forargelse blandt irlænderne, og en stor svær var bandt paa, at han skulde besøke ham oppe i lasset og lære ham folkeskik, som irlænderne trodde var det samme som dovenskap. Men den slags folkeskik nægter nordmanden at lære, og John protesterte med sin høgaffel paa samme tid som han i velvalgte ord lovet irlænderen et bajonetstød pr. høgaffel, om han bobet at stikke sin næse for

nær. Da traf irlænderen sig tilbake med skam. Siden den tid har irlænderne faat erfare at nordmændene er folk — Iever og opfører sig som folk, kanske i like høi grad som den grønne søs sønner. (Mere.)

Uststein kloster og dets historie.

B. L. Wick.

Langt ute i havet paa Klostersøens ytterste haug ligger hvad som i daglig tale kaldes Kloster. Kirken brukes endnu til visse tider av aaret og her ligger gaardhuse, hølilader og alt lignende tilbehør. Klostergodset bestaar av flere gaarde og hører blandt de største bruk paa vestlandet.

Navnet Uststein skal efter sagnet hithøre fra et skjær, som ligger ute i havet. Navnet blev givet klosteret i Pabens arkiv i Rom nede mot Middelhavets lune bredder, hvor ingen forstaaer hvad det er, paa en stormende nat at ha land saa nær, men i saadant farligt farvand, at hvis styrmanden blot mister styrepunktet nogle faa favne, saa er det forlis og kanske døden for alle ombord.

Klosteret ligger et par sjømil i nord for Stavanger, i Rennesø prestegjæld i gamle Rysfylke. Paa søns vestside laa i gamle tider en kjendt kongsgaard, hvor Harald Haarfager ofte opholdt sig paa sine reiser langs kysten. Man hadde det vel her lystigt til sine tider, drak kanske skaal paa skaal, og maaste var der dygtige skalde, som sang eller deklamerte digte for den mægtige hird og dens styrer, der var rede at gi som han var til at ta fra andre naar det gjaldt. Det var i Safresfjord ikke langt herfra, han vandt landet som enefonge; og her likte han nok at opholde sig efter slaget, for iblandt kamerater at fortælle om kampen og hvor den og den av fienden faldt. I Hornkloves kvad kaldes kongen for „Sitmanskongen“, der paa Uststein bor. Senere nævnes stedet som kongsgaard.

Fra slutten av det trettende aarhundrede omtales derimot Utstein som et Laurentius Augustiner abbedi. Men om hvem som stiftet klosteret og netop hvad aar, har man endnu ikke fundet noget sikkert. Lange siger at det maa ha været stiftet aar 1277 av Hertug Gaakon, bror av kong Erik. Gaakon styret denne del av landet og skulde ha været en velhynder av klostre. Bøye Strøm, som beskriver Stavanger amt, er av den mening at klosteret maa være anlagt omtrent 1280 og er „Sandsynlig stiftet av Margrete Skules datter, hvis gods laa i Ryfylke.“ Saameget da om aarstal og hvem stifteren var, enten mand eller kvinde, enten kongeligfindet eller klosterfindet person. Det blev stiftet med det bedste ønske, at her paa denne yderste ø langt ute i Nordsjøen, skulde den faa frit herberge og fri pleie, som kom i nød langs kysten. Mange har vist her, baade fremmede og andre, fundet frit husly og røgt.

Lange, hvis navn staar høit som historiker i norden, skrev mer om klosterhistorien end nogen anden. Han siger at det ældste vidnesbyrd om Utstein er utentvil i et udateret testament av Arnbjørn av Heianes fra 1287, hvori han giver „20 merker sølv til korstogene, jordgods til St. Svithuns kirke i Stavanger, og 3 mark og et bjørneskind til Utstein kloster.“

Men dette for den tid meget velmente testamente var, som faa mange andre testamente, blot en peft for efterkommere, som la sig i strid om hvorledes det skulde utføres. Det er netop hvad manden hadde i tanke naar han utfærdiget testamentet.

Nu bekræftet Abbed Arnfin av Utstein, at Arnbjørn hadde givet 12 maaneders matbolig i Horne mot at hans aarsfest aarlig skulde holdes med samme høitid som for andre høvdingers sjæle, eller skulde godset tilfalde Utstein. Paven nedsatte dommere, og saaledes begyndte der tidlig frangel i dette kloster og blev holdt paa dermed ned til at reformationen gjorde ende paa hele stasen. Det synes, at nedigjennem tiderne var

der stadig frangel, helst mellem klosterets abbeder og domfirkens biskopper i Stavanger, som vilde faa sig tilvendt tiende, arvegods og lignende.

Laurentius (den hellige Lars) er i den katolske kirke en av de mest dyrkede helgener. Han var diakon i Rom og led martyrdød 258, ved at steges paa en rist, siges det. Denne helgen var meget dyrket i de nordiske lande.

Munkene bragte kristendommen til de nordiske lande og de fik saaledes en stor magt i kirkens arbeide. Ved Sigurd Jorsalfars hjemkomst blev munkelivet utbredt i Norge. De første skal ha været Benediktinerne, og kanske en 30, 40 aar senere Augustinerne og Cisterciernerne. Fra nu av blomstret munkelivets net i norden i mange aar. Det blev en dyd for mænd og kvinder at gi deres eiendom til klostrene, for at faa hjælemesse naar de var vandret fra denne verden. Saaledes hadde klosteret paa Utstein, efter en aarbog for 1661, ikke mindre end 149 gaarde i Stavanger amt, under sit styre, hvilket var bekommet paa denne særegne maate. Man kan den dag idag se indhugget i en sten i kirkens gamle ruiner, „bed for —s sjæl.“

Stridigheter som efterhaanden opstod var ofte angaaende disse eiendomme, som var testamenteret ved ældre personer der var abgaat ved døden. Mellem Abbed Erik paa Utstein og biskop Erik i Stavanger kom der en alvorlig strid igang i 1333. Biskopen i byen hadde om høsten kommet til Utstein naar abbeden ikke netop var tilstede, og biskopen var ikke den som vilde vente, men brød sig ind med magt trods at porten var lukket og nøglen gjemt. Abbed Erik klaget til Nidaros.

Nu vilde biskopen ha avskrift av denne klage, som var nødvendig for at møte frem og benægte samme. Netop som man gjør i disse dages retter, „man nægter alt og bare spør vidner for forsvar.“ Nu vilde ikke Abbed Erik gi noget saadant og ikke møtte han frem. Biskopen dømte saa klosterets abbed at ha mistet

sin ret, med den faderlige formaning, at holde sin kjæft, i al taushet som man vilde sige i disse praktiske dage. Denne dom blev avlagt i domkirken for i Stavanger i flere vidners paahør, siges det i bøgerne.

Abbed Erik var ikke netop en av dem som skald i munkelærerne fordi en biskop banlyste ham. Hadde han været ræd og tilbageholden, hadde han vel ikke kommet sig frem til at bli abbed. Han satte sig nu ned paa denne holme ute i Nordsjøen, og paa godt latin forfattet et vidtløftig Klagebrev til selve Paven i Rom, som nu skulde faa høre hele denne merkverdige historie, som hadde fundet sted langt oppe i norden, imellem to stridige kirkens tjenere, indsatte til at utføre dens arbeide blandt de tapre, halvt civiliserede nordmænd oppe i Fjshavet.

Vi skal citere blot nogle av de grove forbrydelser, som abbed Erik nu kan fortælle om sin biskop i selve Stavanger, der i senere tider er blitt kaldt „Norges bedebj“. Bispen hadde med magt brudt sig ind i klosteret. Han hadde holdt gudstjeneste med munke, som abbed Erik paa grund av forbrydelser hadde ekskommuniceret, netop paa en tid som selve bispen var ekskommuniceret av den apostoliske Nuncio. Bispen hadde med vold taget fra klosteret en av dets gaarde. En mand, som ønsket at bli begravet paa klostergodset, var blitt begravet i domkirken. Og han siger, med megen sandhet, at bispen skulde ikke dømme i sin egen sak, og han negter retmæssigheten av den dom, som bispen hadde avlagt i denne tvist.

Bispen, som heller ikke er saa rigtig mild og tilbakeholden, svarer selv paa disse uhyggelige erklæringer og kommer frem med klager imot abbed Erik. Naar abbeden og hans munke er uenige, saa maa de betale bispen for at forlige dem samt alle utgifterne. Bispen tilstod at ha absolvert de banfattede, men disses straf var for stor i forhold til brøden. Bispen hadde ikke vidst at han var under ban, men da han hørte om dette hadde

han forsonet sig med den romerske apostoliske Nuncius. Han negtet rentut at ha stjaalet, men paastod at denne gaard var av abbeden med brødres fri vilje givet ham. Angaaende begravelsen hadde han to mænds ed paa, at i sidste time vilde manden helst ligge begravet i selve domkirken. Han negtet ogsaa at han vilde lade abbed Erik arrestere eller hadde noget slift i finde.

Dernæst begynder bispen at fortælle noget om klosterlivet paa Utstein. Han siger at abbed Erik hadde fortalt, at han og andre i Nidaros hadde været mange nætter i sovr med en fornem ung pike, og hadde lært hende et ufjendt tungemaal, saa at ingen kunde forstaa det, og han hadde ogsaa fortalt hende alle klosterordenens hemmeligheter. Han hadde ogsaa ladet denne pike tilstaa afre til en værdi av 100 løber av klosterets eiendom. Han skulde ogsaa ha tilstaa at ha myrdet en pike, og at brødrene i klosteret frygtede døden for abbed Eriks strenghet. Det er ikke alt; abbed Erik syntes nok bedst om sig og sine, og er beskyldt for at ha skjænket slegt og venner senge og boskap til en værdi av 30 mark, og endog forgyldte sølvkar og kirkens kostbare bøger, og han ranet til sig gods og forødt dette i natlige drikkelag og anden overdaadighet, imedens de andre brødre sat hjemme og tjente Gud, og hadde knapt nok til anstændigt livsophold.

Man vet ikke just hvad Paven fandt at utføre i denne sak, men man finder brev til bispen fra bispen i Bergen senere, om kanskje et pengeforlig med en formaning til Stavangerbispen om at forene sig og stifte fred og venstap paa kirkens vegne.

Vi finder nu intet om Utstein i nogle aar, blot at klosteret følger, leier osv., eiendom det har bekommet fra troværdige mænd og kvinder, med den forstaaelse at munke skulde bede for deres sjæle efter deres død.

§ 1437 er der klage mot abbeden i Utstein, med fordring under hans straf at betale til bispen nogle penge i anledning

av kirkemøtet i Basel. Mæret 1456 blev en kiste uttaget ved kong Kristian den førstes befaling, som tilhørte ridder Olaf Nilsen av Talgo, som i oprøret i Bergen blev dræbt 1455. Enken og slegten fik kisten som var fuld av guld, sølv og andre kostbarheter. Dette vidner om at folket endnu hadde tiltro til klosterfolket og dets orden, og at paa en tid naar man ingen banker hadde, var disse klostre og kirker forvaringssteder for folkets kostbare eiendomme. I 1510 folgte abbed Truls Amundsen nogen eiendom i Stavanger, formedelsk nøden i klosteret, hvilket nu synes at ha været i tilbakegang.

Nu opstod der igjen trætte mellem klosterabbeden og Stavangerbispen, Høskuld ved navn. Det synes at klosteret ikke vilde gi tiende til bispen, og saa var der noget om mishandling av brødrene i klosteret ved abbed Henrik Bendiksen.

Om vaaren, eller kanske vinteren, drev et skib under land nær Stavanger, som hadde ombord Antonius Darce, Lord de la Bastie og Andrew Brownhill, franske og skotske ambassadører paa reise til Danmark. Biskoppen i Stavanger vilde intet gjøre, men abbed Henrik tok sig av dem, og da de ikke forstod landets sprog, fulgte abbeden med dem til Danmark.

Da bispen hørte, hvad den slu abbed hadde gjort, drog han til klosteret vel bevæbnet og tok av fødevarer og andet hvad han ønsket, og tok et inventarium av hvad der var i klosteret av løs eiendom. Abbeden klaget nu sin nød til bispen i Oslo. Forlig kom istand, og abbed Henrik skulde faa Sørhø kirke, som stod paa Rennesø. Denne kirke var en av de fjorten kongelige kapeller, som kongen ved en eller anden anledning hadde givet til klosteret, men som Stavangerbispen hadde motsat sig, i dette tilfælde. Bispen vilde nu ikke gi sig. Det var haardt mot haardt i denne tid endog inden kirkens vægge. Nu tog bispen alle rettigheter fra klosteret, og dertil dets gamle ret til land-

skyld. Han tok ogsaa mænd til klosteret, fra tid til anden, og brøt ind med magt. Tilslut kom bispen tilbake og tok abbeden med vold til taarnet i domkirken i Stavanger. Bispen tok saa til klosteret igjen med sine folk og tok alt de fandt, hug fingrene av en av folket, og forlot klosteret ganske øde, og med det samme tilegnet han sig Sørhø kirke.

Klage blev sendt kongen. Bisp Walkendorff av Borgund blev nedsat til at undersøke denne klage. Man finder ikke noget sikkert utfald av denne sak. Mænd blev utkaaret til at se ind i saken og den skulde komme op i Bergen i 1524. Henrik blev kanske avsatt. Det kan synes at Jørgen Hansen blev og var den sidste abbed klosteret skulde ha. Han hadde været kanik i Bergen, og var abbed 1536 da han og andre var bemyndiget til at holde Bergenshus slot for Kristian tredje.

Saa nærmet sig reformationstiden og dertil den danske adels begjær og virksomhet for at bemægtige sig adelsgoods paa alle maater deroppe i dette fattige Norge, som de ranet som de bedst kunde i nogle aar. I Norge var der opstaaet en bispepolitik, saa tilfældet var, at kirkens raadighet var sterkere end kongen selv. I 1537 blev klosteret givet av Thron Sværson av Bemteland, erkebiskop Olav Fogd, klosterets forstander, i forlening, mot at føde disse munke, som endnu holdt sig der. Thron var en verdslig mand, og inden ti aars forløp fik han ved looflig kjendelse klosteret i brukelig pant for sig og sine arvinger. Enken folgte godset til Jørgen Daac. Det var nu en tid forlenet til danske adelsmænd. Fredrik den tredje solgte godset 1665 for 22,946 Rd. I begyndelsen av det 18de aarhundrede kom eiendommen i den Grimanske familie. Senere hørte den til den Garmaniske slegt. Justitsraad og foged Kristoffer Garman døde 1779 og godset gif i arv i slegten til den sidste eier 1885 overdrog det til en sønmedatters søn Gilert Gerhard Schanche, i slegt med den Kiellandske familie i Stav-

anger. Han drev denne store prægtige gaard, som han fik i gave, i flere aar, som ind i politiken osv. En skilsmisjesag bragte tvist i familien. Han forlot godsset, og i flere aar drev fonen og sønnerne gaarden, men det gik tilbage. Netop nu har en dygtig gaardbruger fra Jæderen kjøbt gaarden og vil drive den som kreaturgård.

Disse store slætter bærer god avling og føder mange kreatur. En af disse store slætter kaldes Jærbusletten, og sagnet gaar, at Jærbuer maatte til klosterøen om sommeren i slaattonnen for at udføre pligtarbejde. Klosteret eiet flere gaarde osv. paa Jæderen i de tider.

Jeg har ikke andet kunnet end beundre disse klosterruiner naar jeg fra tid til anden har besøgt det interessante sted, hvor man kan lære saameget av landets historie, i disse merkelige stenrøser, gravsteder og klosterruiner. Det har været bebodd av huleboer, av konger, av klosterbrødre, av danske og svenske adelslegter, og nu av egne norske bondefolk.

Munkevæsenet forfaldt i Europa paa grund av rikdom og raa jæder, men om dette var tilfældet i Norge, kan jeg ikke med nogen visshet sige. Mostervæsenet hadde ogsaa sine gode sider. Det var i klostrene den fattige fik husly, og her var det den fremmede kunde faa herberge. Det var saa at si hospital, skole, pleiestiftelse, gamlehjem og andet veldædigt.

Utstein kloster med dets franglerier blev nedlagt efter man hadde virket i 250 aar for at fremme religionen og for at hjælpe befolkningen. Den pavelige pengejamler kommer nu og da, i denne tid, for at faa penge, om end kirken til sine tider er i en forrykt tilstand. De kongelige adelsmænd utjuget almuen saa de ikke magtet mere. I den store pavekrise, da to paver søkte at raade, holdt Norge med den romerske og imot den franske pave stol, som blev sat op i Avignon. Netop hvad

den norske almue tænkte om denne splittelse er ikke at beviise. Men kanske denne sag var drøftet fra tid til anden i Utstein kloster av abbed og brødre.

Klosterlivet blev ikke saa magtutfoldende i Norge som i de rikere lande. Adelsfolk og rikmænd gav ikke her dette liv saamegen opmerksomhet som hos andre folk. Saaledes hører vi om saa abbeder, som er kjendte i historien formedelst deres livsarbejde paa kirkens vegne.

Men likeoverfor pavens magt paa den ene side og kongemagten paa den anden side, hadde den norske almue ingen rettigheter, som de før hadde havt under baade enekonger og smaa konger. De syntes med engang at ha gaat over fra at være jelskjændige, tapre, frihetselskende folk til slaver, som udførte alt paa en vis som underdanige, der ikke længere forstod at gjøre sig gjældende i deres eget land. Klosteret tapte folkets agtelse. Saa var oplysningstiden ved haanden og reformationen kom som en overgangsperiode, som langsomt virket til at bringe frem nye regler og nye førere. Men man maa ikke tro at den gamle kirke ikke hadde virket til et bedre liv og en høiere dannelse end der var naar den begyndte. Den hadde bragt nordbo og sydbø tilfammen. Den nye tid hadde virket for at gjøre folket mere lifestillet end for fremme av sydens lærdomme. Kirkens mænd virket meget i disse aar for at fremme det bedste i mennesket og det blev ikke tapt ved overgangen til reformationen. Paa Klosterøen findes mange minder fra den tid og Utstein kloster vil længe være stedet især, hvor granskeren, studenten, forskeren maa komme for at se med egne øine omgivelserne under hvilke fædrene virket i gamle dage i norden, langt ute i Nordhavet, der bølgerne slog da som nu, hvor skibe strandet, hvor faren kunde være stor, og hvor mangen en farende sjømand fik herberge.

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XVII.

D. S. Johnson.

Efter dette sidespring over til Krødssherred, hvor Sorgen Moe forfattede sit vakreste digt „Ungbirken“ faar jeg vel komme tilbage til Wilmington.

Disse debatforeninger som blev oprettet her i den tid var noksaa lærerige. Man vænnet sig ligesom til at tale offentlig, overveie temaet man skulde tale over, forsvare sin side med alle de argumenter som stod til ens raadighed paa en sømmelig maade, samt at tilintetgjøre hvad modstanderen havde sagt, dels ved kritik og dels ved at tale sin sag saa godt at man kunde faa dommerne paa sin side. Men paa samme tid som det blev øvet kritik og mange skarpe hug givet hverandre, gif alt pent og sømmeligt til; thi foruden formanden, som for det meste var en ældre mand, var det ansat to opsynsmænd som opretholdere af orden.

Mange spørgsmål blev der drøftet baade historiske og videnskabelige og mange underlige svar og argumenter fik man høre, dels for at vække latter og dels ensfoldige og tankeløse. Jeg huier vi havde et spørgsmål oppe til drøftelse: „Hvad har gjort mest skade i verden af ild eller vand?“ (synsløden undtoges). Vandmændene regnet op de store oversvømmelser som havde fundet sted i tiden, samt de tusinder af skibe som var ødelagt af de mægtige havbølger. En af deres modstandere paastod at ilden havde gjort større skade og fortalte følgende: Medens han var i Norge, sa han, bodde han tæt ved en stor indsjø og havde da, som andre der bodde langs fjorden, anskaffet sig en baad. En dag kom det ild løb i baaden, som han forsøgte at slukke ved at øse baaden fuld af vand, og skjønt baaden stod i vand og han øste den fuld brandt den alligevel op.

Dg ikke nok med at baaden blev fortæret af ilden, „men haaret paa hovedet mit brandt ogsaa op, saa J kan nu se, jeg har mistet haaret der,“ pegende paa den haarløse flæk han havde i baghovedet.

Det blir sagt om noget som er aldeles urimeligt: „Na det sker ikke viskere end vandet brænder,“ men her fik vi da høre at det urimelige var sket.

Et andet spørgsmål var om berusende drikke havde ødelagt flere menneskeliv end krig. De som var paa alkoholens side gif ud fra hvad den store statsmand Gladstone sa engang i det engelske underhus, „at drif havde dræbt flere mennesker end krig, pest og hungersnød tilsammen.“ Under debatten om dette spørgsmål siger en mand, at han heller vilde ta en dram end faa en fugle i livet. Manden havde ret forsaavidt det havde været spørgsmål om at drikke en dram eller staa som skydesive for en flok soldater. Den mest fanatiske afholdsmænd havde vel valgt drammen; men her var spørgsmaalet hvilken havde krævet de fleste offere i et vist tidsrum, krig eller brandevinsdrif. Dette svar om „fuglen og drammen“ blev brugt som argument andensteds, hvor det samme spørgsmål var oppe for drøftelse, som et vaaben mod afholdsfagen. Den samme mand sa ogsaa engang at en syt mand kunde gjerne bli klein hvis han ikke fik en varm puns eller en dygtig dram i det rette øieblik.

Martin S. Dustrand har i sine erindringer mindet mig om mange hyggelige timer som vi tilbragte sammen i debatmøderne og ellers i vore hjem.

J 1889 blev her oprettet en afholdsforening med 4 medlemmer for det første. Skolelærer Salvor M. Lee blev da dens formand og lidt efter lidt voksede medlemsantallet saa det blev en ganske stor skare. Men megen modstand mødte vi i førstningen, ikke saa meget paa møderne, da saa vovede at modsigte

os der, som udenfor. Flere af dem som hadde skrevet sig ind i denne forening, blev spottet og haanet og mange midler brugt for at faa dem til at bryde sit løfte. Mange faldt i snarerne som var udstillet og kom ikke paa vore møder mere. Andre bar kappen paa begge skuldre, var afholdsmænd paa møderne og maadeholdsdrifkere udenfor og skadede langt mere afholdsarbeidet end de aabne og ærlige modstandere; men trods modstand og kamp i at bryde med de gamle driffeskikke, saa var dog denne forening ikke forgjæves. De ord som blev talt der vendte ikke tomme tilbage, saa mange begyndte at se paa driften med andre øine og blev totalafholdende for livet.

Afholdskjæmpen D. B. Olsen begyndte det nævnte aar udgivelsen af bladet „Reform“, som fik mange læsere her og afholdstalere kom som holdt foredrag i skolehusene mod driffetrafsken. At disse talere mødte modstand, haan og spot, siger sig selv, og at de blev gjenstand for adskillig prat mand og mand imellem efter møderne var jo saa naturligt. Men som følge af denne agitation og præsternes virksomhed i disse menigheder, saa er man nu kommen saa langt, at man kan gifte sig uden at feire denne hellige handling med drif og dans. Digesaa kan det feires baade guld- og sølvbryllup uden berusende drikke. Paa auktioner kan man faa solgt baade kø og heft, plog og harv, ja endog gamle automobiler uden at stemme op kjøberne med brændevin. Driffeskikkene her hører nu paa det nærmeste historien til og dermed er da druffenskab ophørt.

Den afholdstaler som har virket mest over disse trakter er Adelsten Berge. Han kom her regelmæssig hvert aar i en længere aarrække og kunde da dvæle her i omegnen en hel uge og derover. Det var rene festdage naar Berge var kommen. Han spillede paa harpen og orgel, samt sang dertil nationalsange og afholdssange. Saa kunde han fortælle om sine mange reiser i fremmede lande som sjømand, hvad han hadde set og oplevet.

Forleden høst var Berge her og da fik jeg nedtegnet hans livsløb som følgende viser:

Adelsten Berge er født i Arendal den 3die December 1856. Han er søn til navigationslærer N. J. Berge. Det var da med Adelsten Berge som med næsten enhver ung gut i de dage, at det største ideal paa mandlighed og mod var sjømand og derfor stod ogsaa hans hu til sjøen. Han kom ud i en ganske ung alder med briggen Patrie og hans første reise var til Sundsvall, Sverige og derfra til Southampton, England. Senere for han i to aar paa Østerisjøen. I en alder af 17 aar blev han officer — 2den styrmand — paa et noksaa stort barkskib ved navn Søderhamn med hvilket han seilede i to aar.

I flere terminer var han 2den lærer i sin fars navigations-skole, hvor hans fag var særlig astronomi. Skolen hadde en ganske enorm søgning i de aar, i seilskibenes glansperiode.

Som sjømand har han faret viden om i verden. Saaledes har han tre gange seilet rundt jorden og har mange interessante minder fra disse sine reiser.

Naar jeg spurgte ham om hvilket land han særlig har foretrukket, svarede han, selvfølgelig Norge, men nærmest efter Norge er det New Zealand. Frankrige og Spanien, ja ogsaa Italien. Jeg ved intet land, siger Berge, som i natur og klimaat kan sammenlignes mere med Norge end New Zealand. Klimatet er jo noget mildere end i Norge, men de dybe fjorde og den fjeldrige natur, med de dybe dale, kommer saa nær Norge som to sandkorn ligner hinanden. Jeg har neppe været i noget land, ja han, hvor det var sliig orden som der. Sver Lørdag middag ophørte alt arbejde og forretning. Eftermiddagen benyttedes af folket til lystture og spaferture i parkerne og man saa hele familier, store og smaa, som var ude og moret sig; men saa var til gjengjæld søndagen mere stille end jeg har set i noget land, ja han. Hvis politiet hørte nogen bande eller

føre ujsømmelig tale paa gaden, blev man gjort opmærksom paa at slikt var ikke tilladt. To af vore matroser blev engang arresteret for at ha bandet paa gaden gjentagne gange, og det var ganske komisk at høre disse ellers kjække gutter fortælle om sine oplevelser da de blev arresteret, for som de sa at de talte høit paa gaden. Dette er nu noget over 35 aar siden.

Saa det er liv i sjømanden naar han kommer i havn, og særlig i den tid som var seilskibenes periode, naar han i maanedesvis maatte udholde det ensformige liv paa havet. Saaledes fortalte Berge mig at de laa engang i havn ved en af Europas store byer. Han og en af matroserne fandt da paa at gaa til en katolsk kirke om kvelden, for at overvære deres gudstjeneste. Paa veien til kirken sprang matrosen ind i en butik, formodentlig for at købe noget, men hvad det var vidste Berge ikke. Kommen til kirken var det saa folk komne. Berge gik da foran og matrosen efter, og da de kom ind i kirkesvalen hvor vievandsfadet stod hørte Berge noget som sa „fluk, fluk“, men saa sig ikke tilbage, da matrosen var i hælene paa ham. De gik da ind i kirken og satte sig. Om lidt kom folk strømmende ind i kirken og hver eneste en havde et stort kors i panden. Matrosen sad og gottede sig over dette og hvistede saa til Berge: „Se disse sorte djæble.“ Nu forstod Berge hvad matrosen havde gjort i butikken: at han havde kjøbt en flaske med skriveblæk og tømt i vievandsfadet. Berge hvistet da til matrosen og siger: „Det er nu bedst vi kommer ud af kirken saa hurtig vi kan,“ og de kom ud og ombord paa skibet ubemærket. Det havde vel blit en slem spås for matrosen, hadde man fundet ud at han var den som hadde foretaget en ny vielse af vandet, saa kirkefolket kom til at bære det sorte korsets tegn i panden den kveld.

Berge fortalte videre, at i den tid var det flere norske settementer paa New Zealand, og deriblandt et som kaldtes Aren-

dal. Flere af de mest fremragende embedsmænd der var norske, fortalte han.

Paa Sydhavsøerne var det meget interessant, fortalte Berge. Et mere idyllisk liv end de indfødte levede paa disse øer, som englismanden ikke hadde brug for kan neppe tænkes.

Australien syntes han mindre godt om; men Port Adelaide og Melbourne var meget storartede byer med prægtige havne.

I Afrika besøgte han Capstaden, en prægtig by, og Port Elizabeth, som desværre da ingen havne hadde, saa det hændte at man maatte rygge ned til undermasterne for at kunne ride stormen af og endog har mangt et stort skib maattet vige for stormen og de mægtige bølger. Han fortalte, at han aldrig har set slikt lynild og saa ofte, som ved Afrikas sydspids og ikke saa mægtige bølger som under Amerikas sydspids eller ved Kap Horn. Selvfølgelig har han været udsat for mange farer, saa flere gange hang livet som i en traad, som man siger, baade ved sammenstød under kysten og orkaner paa det aabne hav; men ikke mindst faretruende mellem isfjeldene i det nordlige Atlanterhav og syd for Kap Horn. En gang laa de i tre maaneder for vindstille under ekvator, saa hele mandskabet blev angrebet af den frygtelig sygdom, som kaldes skjørbug.

Jeg spurgte ham hvilke byer han syntes bedst om. Saa svarede han med et smil, „Arendal i Norge og Washburn i Wisconsin; men ellers er det vanskeligt at sige; thi enhver by har gjerne sine egne eiendommeligheder og det er nu længe siden jeg var i Stockholm, Kjøbenhavn, London og andre af Europas store byer, som alle har sine rigdomme, der vidner om høi kultur, ved de store kunstsatte som er samlet i malerisamlingerne og museer. Dog vil jeg tilføie, siger han, „at Minneapolis er dronningen af dem alle, skjønt den begynder nu at blive for stor og taber derfor i den store travlhed, det eiendom-

melige præg af lun hygge, som byen før gav, straks man kom der."

§ 1886 blev han egteviet til Hanna, født Flornees, ogsaa fra Arendal, og tre maaneder efter, nemlig den 4de September, drog han og hustru til Amerika. Første sted han kom til var Christine, N. Dak., hvor han var pastor Gustav Ostedals gæst en maanedes tid. Derefter til Minneapolis, hvor han var handelsbekjendt i Tharalsens kolonialhandel omtrent 1½ aar.

Høsten 1888 begyndte han som foredragsholder i afholdelseslagens tjeneste. Siden har han reist over landet og besøgt det norske folk, ogsaa ude blandt nybyggerne, hvor han altid har lidt sig godt, da han bestandig var velkommen. Ofte var det trangt i jordhytterne, men det syntes at der hvor det var lidt husrum var det saa meget større hjerterum. Folk kom langveis fra, kjørende med sine okser og hele familien i vognen og en forsvarlig nieste. Det var helst om sommeren han besøgte disse affidesliggende settlementer og da var det ikke saa nøie om huset var for lidt. Man traf vognene hen til vinduerne rundt huset og der tog man plads. Først kunde han ha møde paa formiddagen. Saa kom niesten frem, og da igjen eftermiddag et møde til; saa drog hver hjem til sit. „Fra disse møder har jeg mine kjæreste minder," siger han. Han har besøgt vest- og østkysten, og gjort flere foredragsture i Canada.

Jeg spurgte ham hvor mange foredrag han havde holdt, hvortil han svarede at han havde ikke opgaverne for haanden, men omtrent en 4,000. „Har De kun talt afholdelseslagen?" „Nei, jeg har talt over forskjellige emner."

„Hvor mange møder holder De som regel hvert aar?" „Det er saa forskjelligt, men jeg tror det var i 1893 at jeg holdt 342 foredrag, og det er det højeste antal paa et aar."

„Hvor mange afholdelsesforeningen har De stiftet?" „Omtrent 300."

„Hvor mange mil har de reist i disse aar?" „Kan heller ikke nu bestemt gi det nøiagtige antal; men det blir en noksa stor længde. For eksempel i Januar 1915 holdt jeg 30 foredrag, reiste 1,160 mil og talte for 2,580 tilhørere. § Februar, 31 foredrag, reiste 507 mil og talte for 2,720 tilhørere. § mai hadde jeg 36 møder og reiste 1,013 mil."

„De har vel været udsat for adskilligt ogsaa paa færdene her som foredragsholder?"

„Na ja, lidt af hvert vanke jo, som man siger, for en reisende; men vil helst glemme det som har været ubehageligt."

Berge bodde i Minneapolis til aaret 1900, da flyttede han til Washburn, Wisconsin, hvor han fremdeles bor.

Som før bemerket begyndte han som afholdstaler nogle aar efter sin ankomst til Amerika, da han i Norge blev interesseret for sagen medens han var ung.

Høsten 1912 blev han udkaaret af Nord Dakota og Minnesotas afholdelseskaber som deres repræsentant ved afsløringen af Nsbjørn Klosters statue i Stavanger. Han hadde tænkt at reise tilbage straks efter afsløringshøitiderne var over, men fik saa mange indbydelser fra folkeakademierne i landet, om at holde nogle foredrag om forholdene blandt vore landsmænd i Amerika, at han gav sig en tid længere end tænkt, da foredragene slog godt an. § 1913 var det samlagskamp i Norge, og i denne deltog han lige fra Juli til December. Senere reiste han omtrent over hele Norge og blev vel modtaget overalt. Han hadde tænkt at ha taget en tur over Sverige, besøgt nogle af de steder hvor han var i sin ungdom; men da krigen brød ud maatte den reise opgives og han fandt det bedst at komme tilbage til U. S. „Jeg er glad," siger han, „for jeg fik gjøre denne tur til Norge. Den stillet en længsel som i 26 aar drog min hu til det land jeg aldrig kan glemme, det land som vil minderne gjemme."

Sin længsel efter at gjense fædrelandet har han udtrykt i følgende digt, som medfølger:

(Mel.: Fjor gjæt' eg gjeita.)

Der er dog et land, som jeg aldrig kan glemme,
Der er dog et land, som vil minderne gjemme.
∴ Med vemod jeg tænker: „D gid jeg var hjemme.“ ∴∴

Det land det er Norge, mit deilige Norge,
Med ller og dale og fkyhøie borge.
Ja, det er det land, jeg aldrig dog glemmer,
Thi der er den jordhøi, som mor min nu glemmer.

Jeg længes saa mod dette land at faa ise!
Det land, hvor min far og min mor fandt sin hvile;
Hvor barndommens minder, lig tindrende kjerne,
Mig vinke og hviske: „Kom hid fra det fjerne.“

Og engang jeg kommer at hilse dig, Norge,
Og takke for alt baade glæder og sorg;
Thi alt hvad du gav var en skat med paa færden,
Som hjulpet mig har til at kjæmpe i verden.
Ndelsten Berge.

(Mel.: Tænk naar engang hver taage er forsvunden.)

Tænk, om jeg altid kunde bringe glæde
Og sprede lys omkring mig hvor jeg gaar;
Tænk om jeg hjertebyrden kunde lette
For de, som sukker her i trængselens kaar!

Tænk om jeg altid venlig kunde være
Mod alle dem jeg møder paa min sti,
Og aldrig, aldrig noget hjerte saare,
Men bringe bud med trøstens olje i!

Tænk om jeg altid, altid kunde bede
Til dig, min Gud, med en oprigtig tro!
O! hvilken fred da hjertet vilde nyde
Og hvilken kraft jeg deraf vilde faa.

N. B.
(Fortsættes.)

Udbre og yngre slegter fra Lunhøvd, Numedal.

Tildels i Norge og tildels i Amerika.

Serbjørn S. Strøm.

V.

Øvre Brevig var en ganske god eiendom, men den laa høit, var brat lændt og tungvind at drive. Det er vist ogsaa et gammelt høsted. Den første mand jeg har hørt om der, var Syber Brevig, men vet ellers intet om ham.

Den første jeg husker som bodde i Øvre Brevig var en gammel mand ved navn Halvorfen eller gamle John, som han kaldtes. Han var den eneste mand i bygden, som bar langt skjæg, og vi barn, mens vi var smaa, var ræd ham. Han var opvokset i Grevgaarddøkken i Lunhøvd. Hans hustru hette Mari og var fra Nordre Moen i Ruffedalen. Hendes søstre var Ambjør Nedre Brevig og Kari Strømmene. John og Mari Brevig havde været velstandsfolk. De døde i en høi alder i 1850-aarene. De havde vist ikke hat flere barn end to sønner, Ole og Halvar. Ole bodde i en tid i Notegaard og er før omtalt. Halvar kjøpte Brevig af sin far og blev boende der. Senere kjøpte han ogsaa Sørre Notegaard og drev de to gaarde i flere aar, og var den tid en velstaaende mand. Han blev tre gange gift. Hans første hustru var Guri Pedersdatter Barmaaker, fra Sol i Hallingdal. Med hende havde han tre barn, nemlig Peder, John og Mari. Peder døde ung. John og Mari kom begge til Amerika i 1852 i følge med deres far-

bror Ole Notegaard. De kom til det dengang nye norske settlement ved Turkey River i Clayton Co., Iowa, og var de første fra Lunhøvd, som bosatte sig der. Det var et utmerket strøg, godt land og godt om skog og vand, skjønt en stor del av landet maatte rothugges førend det kunde pløies.

John Galvorsen Brevig drev først i nogle aar med forskjellig slags arbejde. Siden kjøpte han et godt stykke land der i settlementet, nær ved det sted som nu kaldes Gunder P. O. Omkring 1860 blev han gift med piken Luri, datter av Galvar og Margit Aasen fra Lunhøvd. Hun var kommet over i 1857. John Brevig var en skarpsynt og drivendes mand. Ved siden av sin farming, tjene han ogsaa penge ved at handle med maskineri og forskjelligt andet, saa han blev straks en velstaaende mand. Hans hustru Luri var en utmerket snil og dygtig husmor, men hun døde den 1ste November 1875, bare 34 aar gammel. Hun var født 24de Oktober 1841. Hun efterlod sig tre smaagutter, Galvar, Henry og Peter, som alle voksede op.

Henry, født i 1867, kom som smaagut til sin onkel Eften Galvarson ved Hillsboro, N. Dak., og der blev han til han var konfirmeret. Siden arbeidet han i nogen aar som brakeman paa fragttog tildels i Nord Dakota og tildels i Montana. Om en tid blev han konduktør paa fragttørene. Men saa sluttet han med jernbanearbeidet og begyndte med handelsforretning i Cut Bank, Montana. Han begyndte ogsaa der med faareavl, hvorved han tjente store penge og blev straks en rik mand. Han var med at oprette en bank og bygget ogsaa et stort hotel i Cut Bank, hvilket han fremdeles driver. Ellers har han nu trukket sig ut av handelsforretningen, da han i nogen aar har været daarlig med helset. Han er gift med en amerikanderinde. De har bare et barn, en gut.

Galvar J. Brevig, født 1860, blev gift med en tyff pike og gif straks ind i forretningen med sin bror Henry i Cut Bank,

og driver nu der en stor forretning. Han har tre barn. Det kan bemerkes, at disse brødre fik en 8—10 tusen dollars hver i arv efter deres far, saa de hadde noget at begynde med, men saa kan det ogsaa siges til deres ros, at de har ikke sat det overstyr heller.

Peter J. Brevig blev ogsaa gift, tror det var med Ingeborg, datter til Knudt Jægeren (Blingsmoen). De drev i nogen aar med farming ved Browns Valley, Minn. Der døde Peter den 9de November 1894, 24 aar gammel. Han efterlot enke og fire barn, nemlig Lilda, John, Mari (død) og Terine. Enken blev gift igjen med R. Kallon. De bor i Clermont, Iowa.

John G. Brevigs anden familie. — Som før omtalt, blev John Galvarson Brevig enkemand i 1875. Han blev straks gift igjen med piken Margit Aasesdatter Nedrestølen, fra Skurdalen, men hun blev heller ikke ret gammel. Hun var født den 26de Februar 1850 og døde den 5te Mars 1897, 47 aar gammel. Hun efterlot med manden otte barn, nemlig Theodor, Albert, Emil og Martin og pikerne Julia, Maria, Emma og Lina.

Theodor, den ældste, blev gift med piken Clara D. Mannes. Han farmet i nogen aar paa sin fars farm, men han blev ikke gammel. Han døde i 1903 eller 1904, omkring 26 aar gammel. Han efterlot sig enke og en søn ved navn Miller. Enken blev gift igjen med en tyffer og hadde med ham to barn. De bodde etsteds i Nord Dakota. Hun døde i 1915 og barna er nu hos deres bedsteførelde ved Clermont, Iowa.

Albert Galvarson blev gift med en tyff pike, og drev i mange aar med handelsforretning i Elgin, Iowa. Nu driver han med farming ved Minot, N. Dak. De har ingen barn.

Emil Galvarson blev gift med en tyff pike og drev en tid handelsforretning i Elgin. Men nu har han bosat sig som

farmer ved Chisago, Chisago Co., Minn. De har to barn, Martry og William.

Martin J. Galvorson er gift med en tyff pike fra Fond du Lac, Wis. Han er sammen med sin bror Galvor i forretning i Cut Bank, Mont. De har blot et barn, en gut.

Julia er gift med en tyff mand, Mullenenthaler. De bodde nogen aar i Elgin, Iowa, hvor han sammen med Emil Galvorson, hadde drug store. For etpar aar siden flyttet de til St. Paul, Minn., og drev der en tid med hotelforretning, men driver nu real estate handel. De har tre barn, nemlig, Miller, Leo og Alice. Emma J. Galvorson er gift med Perry Larson fra St. Olaf, Iowa. De bor i St. Paul, og er i real estate forretning sammen med Mr. Mullenenthaler. De har to barn, Melvine og Perry. Maria J. Galvorson er gift med en tyffer ved navn Willie Jonk. De bor i Cut Bank, Mont., hvor de har drug store. De har tre barn, alle gutter. Oline J. Galvorson, den yngste av søfendlaget, er ikke gift. Hun opholder sig i St. Paul, hos sine søstre. Hun gaar paa musikskole og tænker at utdanne sig til musikleærerinde.

John Galvorson Brevig fortjener litt særskilt omtale. Han var født paa gaarden Øvre Brevig i Lunhovd, Numedal, den 2den Mars 1833, kom til Amerika i 1852 i 19-aarsalderen, og døde i Clayton County, Iowa, den 24de Mars 1900, i en alder av 67 aar. Fra et litet nybygge, hadde han været med at bygge op et blomstrende og velordnet settlement, med kirker, skoler og andre forbedringer. Da han var en forstandig, indsigtsfuld og praktisk mand, blev han en av de ledende og mest indflydelsesrike, agtede og ærede mænd i settlementet. Han var en leder og foregangsmand paa snart sagt alle omraader. Naar John Brevig hadde undersøkt, overveiet og uttalt sin mening om en sak eller et gjøremaal, gif de andre som regel med paa hans plan. Tillike var han en hyggelig og omgjæn-

gelig mand, villig til at bistaa andre med raad og daad. Han tok altid virksom del i det kirkelige arbeide. Da Marion menighet i 1870 bygget sin store kirke, var han formand paa byggekomiteen, og var som oftest enten menighetens trustee eller dens kasserer.

Politik befattet de gamle norske farmere sig ikke større med. Det overlot de til Yankeeerne at stelle med. John Brevig var dog i mange aar medlem av Board of Township Supervisors og var ogsaa der den styrende og ledende mand. Han drev med forskjellige handelsaffærer, jaasom med at sælge farmmaskineri og andet, og syntes altid at ha lykken med sig, saa han blev en meget velstaaende mand. Ved hans død beløp hans formue sig til over \$100,000. Han var den rikste tunhøvding i Amerika paa den tid. Da han hadde elleve barn, har han en stor slekt efter sig. Det er at haabe, at de alle bevarer og vil ære hans minde.

Mari Galvarsdatter Brevig og hendes efterkommere — Mari G. Brevig var født 1836. I 1852 kom hun, i følge med sin bror John, til Amerika og til Clayton County, Iowa. Der blev hun straks gift med Thorkel Reiersen Undebakke, fra Øpdal, Numedal. Han var en bror av Lars Reiersen Øset. Han hadde land like ind til John Brevigs land, saa de blev naboer.

Denne Thorkel Reiersen var noget av en eventyrer. Etpar aar efter de var giste, reiste han til California paa guldgravning. Konen blev sittende igjen paa landet med to smaa barn. Paa landet var det ikke større gjort. Der var opsat en liten loghytte og fanke bræffet op nogen saa acres. Thorkel fandt vist ikke noget guld, og blev ikke mere end etpar aars tid i California. Der fik han anledning til at bli med et seilskip, som skulde til Europa, og fik arbeide litt paa skibet for fragten og kosten. Om det var norsk skib vet jeg ikke. Da de maatte seile helt om Sydspidsen av Amerika, og om Kap Horn, saa blev

det en lang reise, som tok næsten hele sommeren. Sent om høsten kom dog Thorkel til Norge og op til Opdal i Numedal, hvor hans bror Ole Undebakke bodde. Der blev han over vinteren. For at komme tilbage til Amerika maatte han faa sin hustru's arv, som hun efter sin mor endda hadde staaende hos sin far, Galbar Brevig.

Thorkel kom da tilbage til Amerika og arbeidet paa sit land i nogen aar. Men i 1864 eller '65 drog han igjen ut, til Danmark og Norge, og kom til sin bror i Opdal. Den gang hadde han heller ikke penge at komme tilbake med, saa hans hustru maatte laane penge og sende ham billet for at faa ham hjem. Siden blev Thorkel rigtig flink, arbeidet trolig paa farmen i mange aar. Hans kone var ogsaa en drivendes og meget forstandig kvinde, saa det gif dem godt og de kom sig frem til velstand. Saa i 1878 kom Thorkel paa, at han absolut vilde reise til Washington Territory og begynde en norsk koloni. Han hadde pakket sin kuffert og var helt færdig til reisen. Men John Brevig fik endelig talt ham fra det. Hans helbred var svak allerede da, og han blev stadig daarligere, saa han døde paa et hospital i 1898, 70 aar gammel. Thorkel Undebakke var en ualmindelig snil og godslig mand og en god nabo. Men naar reiselysten tok ham, syntes den at sætte ham overstyr.

Hans enke, Mari Undebakke, drev da farmen i endel aar, men omjider solgte hun den, og var da en tid hos sin søn Reier, som da var gift og bodde i Fayette County, Iowa. Siden fulgte hun med nogen av de voksne barn til Sedgwick, Alberta, Canada, hvor hun tok sig land, og var der indtil hun fik prøvet op landet. I 1910 flyttet hun til Seattle, Washington, til sin datter Josie, hvor hun nu lever, hvis hun ikke nylig er død. Hun er nu henimot 80 aar gammel. Mari Undebakke har været en meget fornuftig, flittig og virksom kvinde, en god

hustru og kjærlig mor. Men hun har dog hat et tungt og strævsomt liv. Paa grund av sygdom i sin familie har hun hat store og tunge sorger og prøvelser, som mangen en vilde bukket under for. Men med sin gode fornuft og forstand har hun baa-ret alt med ro og stille resignation. Hun har været et av disse fjeldne, fornøiede mennesker, som det ikke findes saa ret mange av.

Thorkel og Mari Undebakke hadde i deres egteskap ni barn, tre sønner og seks døtre, nemlig Reier, Theodor, Galbar, Bertha, Kari, Josie, Hanna og Olivia.

Deres ældste søn Reier L. Reierson (de kaldte sig alle Reierson) kom i 1878, i følge med mange flere, til Red Riverdalen og tok sig homestead i Traill Co., N. D., i nærheten av Hillsboro. Han blev gift med en Miss Osgood, en amerikanerinde, og bodde paa sit land i nogen aar. I 1898 eller '99 rentet han bort farmen og reiste til Iowa og kjøpte en farm i nærheten av West Union, Fayette Co., Iowa, og bodde der i endel aar. Siden flyttet han til Rose Creek, Mower Co., Minn., hvor han nu bor. Men han har endnu sin farm i Nord Dakota. De har flere barn, men jeg kjender ikke nærmere til dem.

Theodor og Galbar Reierson reiste til Alberta, Canada, og tok land ved Sedgwick. For nogen aar siden gjorde Theodor en reise til Seattle, Wash. Der faldt han ut i et vandbassin og druknet. Galbar antar jeg er i Alberta.

Bertha Reierson blev gift i Iowa, men hun blev straks enke. Hun hadde et barn, en gut. Hun fulgte med sine søskende til Alberta, og er vist der endnu.

Kari Reierson var en flink og begabet pike. Hun kom ganske ung til Traill Co., N. D. Hun gif en tid paa Normalsskolen i Moorhead, Minn., og blev utdannet til lærerinde. Saa kom hun tilbake til Hillsboro, hvor hun holdt skole omkring i nabolaget i nogen aar. Der blev hun gift med en mand ved

navn Benson, som ingen kjendte større til. De reiste da straks til Red Lake trakterne i Minnesota, hvor de satte sig ned paa noget bruksland, og skulde vel forsøke at farme. Men jeg har hørt, at om en tid, saa reiste hendes mand fra hende. Antagelig sat hun da igjen med en flok barn, jeg vet ikke hvor mange. Senere skal hun være reist til Winnipeg, Canada, men jeg vet ellers intet om hvorledes hun lever. Det var bedrøvelig at det skulde gaa saa daarlig med Kari Reierson. Hun var en snil og flink pike, og hadde fortjent en bedre livs-fkjæbne.

Guri Reierson kom ogsaa til Traill Co. og opholdt sig der i nogen aar. Siden reiste hun til Red Lake i Minnesota, hvor hun blev gift og skal leve nok saa bra, siges det, men jeg vet ikke mere om hende.

Josie Reierson kom til Grand Forks, N. D., hvor hun i flere aar arbeidet som butikbetjent. Siden reiste hun til Seattle, Wash., hvor hun er gift. Hendes mor er hos hende.

Sanna Reierson er paa et hospital i Clayton Co., Iowa, og Oliva er i Seattle, Wash. — Saa meget om Halvar Brevigs barn av hans første egteskap. Nu maa vi tilbake til Norge.

Halvar Brevig blev gift anden gang, med piken Dlang Østensdatter Johansgaard i Ruffedalen. Hun levde længe nok til at føde ham fire barn, men døde i barselseng med det femte. Halvar blev dog straks gift for tredje gang, med piken Ingeborg Halvarsdatter Medgaarden fra Tunhovd, og fikk med hende mange barn, som senere vil bli omtalt.

Halvar Brevigs barn av hans andet egteskap var, Guri, Birgit, Eiten og John. De var hjemme hos sin far til de var henimot voksne. I 1868 fikk de billett til overreisen fra deres bror John Brevig i Clayton Co., Iowa. De kom alle i samme følge til Clayton Co. om vaaren i 1868, og opholdt sig der i ti

aar. Mens de var i Iowa blev Guri Brevig i 1875 gift med S. S. Strøm.

Om vaaren i 1878 reiste S. S. Strøm med familie, samt Eiten og John Brevig med flere, til Red Riverdalen. De bosatte sig alle paa homesteadland ved Hillsboro i Traill Co., N. D., hvor Mr. og Mrs. Strøm endnu bor. Næste aar kom ogsaa deres søster Birgit efter til Hillsboro og tok sig ogsaa land. Birgit Brevig blev ikke gift, men hadde for det meste sit hjem hos sin bror Eiten. Hun døde i Hillsboro den 2den April 1900, omkring 53 aar gammel.

Da Eiten S. Brevig kom til Red Riverdalen i 1878 var han nylig gift med piken Ingrid D. Øset. Hun var av numedølsflegt. Hendes far Ingebret Olsen var falden i borgerkrigen. Hendes mors navn var Margit, men hun døde ogsaa mens Ingrid var et barn. Ingrid blev opfostreret av Lars og Gunhild Øset i Clayton Co., Iowa. Da Eiten og Ingrid Brevig bosatte sig i Traill Co. hadde de nogen penge at begynne med, saa de kunde bygge sig et godt hus og saa sig hester og redskaper til at arbeide landet med. De kom sig fort frem. Men desværre, Ingrid blev ikke ret gammel kone. Hun døde i barselseng med sit tredje barn den 25de August 1884, blot 25 aar gammel. Hun var født 5te April 1859. Hun var en meget snil, god og forstandig kvinde. Men gode mennesker dør oftest for tidlig. Hun efterlot sig med manden tre smaa barn. Eitens søster Birgit maatte da komme og ta sig av barna og husstellet for Eiten i flere aar, indtil han blev gift igjen med en pike ved navn Anne, som er fra Sel i Gudbrandsdalen i Norge.

Eiten Halvorson (Brevig) var en drivendes mand og en av disse, som har lykken med sig til at tjene penge paa alt de befatter sig med. Ved siden av sin farming, som han stedje utvidet, drev han meget med hestehandel. I mange aar reiste

han hver vaar ned til Iowa og kjøpte op et eller flere „Carloads“ av de bedste hester han kunde finde og fragtet dem op til Traill Co., hvor han folgte dem til høie priser med god fortjeneste. Han var dog ærlig i sin hestehandel, saa ingen kunde klage over at han bedrog dem eller praffet paa dem en daarlig heft. Afforden var altid den, at var ikke hesten god, saa kunde man bringe den tilbage naar den var prøvet. Det var almindelig, at naar nogen i nabolaget trængte til at kjøpe en heft, gif de først til Eften Galvorson, som han kaldtes, for at høre om han hadde nogen at sælge. Eften fik fra tid til anden kjøpt til mere land, saa han tilslut hadde 640 acres, som han selv farmet paa. Lillike var han medinteresseret i etpar andre farme. Han var dog skyldig en hel del paa dette land. Hadde han faat nytte livet længere vilde han uten tvil blit en rik mand. Men han døde i sin travleste virksomhet, i Hillsboro, den 16de Mars 1900, 50 aar gammel. Han var født i Brevig i Tunhøvd, den 1ste April 1850. Det merkelige var, at disse tre søskende døde alle næsten paa samme tid. Deres halvbror John Brevig i Clayton Co. døde den 24de Mars, Eften den 16de Mars, og Birgit den 2den April, alle i 1900.

Eften S. Brevig var en snil og hjælpsom mand, æret og agtet i sit nabolag. Altid villig til at bistaa naar han kunde. Hans efterlevende hustru bor i Hillsboro. I sit første egteskap hadde han tre barn, Henry, May og Oline. Med sin anden hustru hadde han fire barn, nemlig Ida, Josie, Lillie og Esther. De kaldes alle Galvorson. Gaardsnavnet har de kastet bort. Hans eneste søn Henry døde da han var henimot voksen. May Galvorson blev utdannet til skolelærerinde, og hun holdt skole i nogen aar, saa blev hun gift med en amerikaner ved navn Luther Willson. De bor paa farm ved Crossby, N. D., og har et barn. Oline Galvorson blev utdannet til diakonisse og har været nurje i flere aar. Hun var en tid lærer ved Somefending

Society i Chicago. I 1915 blev hun gift med C. D. Næjs i Warwick, N. D., hvor de driver handelsforretning.

Av barna av Eften Galvorsons andet egteskap er Ida, den ældste, gift med en amerikaner ved navn Charles, som er i bankforretning i Hillsboro. De andre gaar paa skole, eller er hjemme hos deres mor i Hillsboro.

John Galvarsen Brevig, den yngre, kom, som før nævnt, i følge med sine søskende til Amerika i 1868, og til Red Riverdalen i 1878, hvor han tok land i nærheten av sin bror Eften. Han kom dog ikke til at farme selv, men hadde landet bortrentet, og drev en tid med snekkerarbeide. Siden var han i mange aar i maskineriforretning hos Gunde Honerd i Hillsboro, N. D. I 1894 blev han gift med piken Kristina Metrum fra Grans prestegjæld, Sadeland. De bodde i mange aar i Hillsboro. I 1912 flyttet de til Danvers, Minn., hvor de i halvandet aar drev en liten restaurantforretning. Siden flyttet de til Ortonville, Minn., og begyndte restaurantforretning der. Den 16de Januar 1916 døde hans hustru efter en operation, paa St. Johns Hospital i Fargo. Hun efterlot sig ingen barn. Manden er for nærværende i Ortonville, Minn.

Efter foregaaende beretning om det andet søskendlag av Galvar Brevigs familie, maa vi endnu tilbake til Norge og se hvorledes det videre gif med gamle Galvar Brevigs tredje avdeling av familien. Som før nævnt blev Galvar Brevig gift tredje gang med Ingeborg S. Medgaarden. Hun var meget yngre end Galvar, og de fik en flok av syv barn, som alle kom til Amerika og vil senere bli omtalt.

I tiden av sit første egteskap var Galvar Brevig en velstaaende mand, men efter han mistet sin første hustru gif det tilbake med ham. Det var ikke saa liketil at opdra den ene barneskole efter den anden. Lillike maatte han skifte med barna baade efter den første og den anden kone. Med undtagelse av de

to første barn, blev nok arven eftergitt, men det var lifesjom det rev det op for ham allikevel. Eftersom barna vokste op hjalp hans ældste søn John dem over til Amerika. Selv blev Halvar gammel og kunde ikke drive saa haardt som før. Han kom stadig i gjæld og maatte til at sælge av sine eiendomme, først folgte han Notegaard, saa en sæter og saa en anden. Hans hustru Ingeborg var en dygtig og virksom kvinde, som gjorde alt hun kunde, men det hjalp ikke. Læsjet var for tungt. Hans ældste søn John, i Clayton County, sendte ham av og til nogen hjælp, og raadde ham altid til at komme til Amerika. Men gamle Halvar hadde aldrig hat lyst dertil. Hans ønske var at saa leve og dø i Norge. Men tilslut blev det ingen anden raad. Alle hans barn, undtagen den yngste, var da reist til Amerika. Selv var han da 76 aar gammel, daarlig med helsen og hadde ikke større igjen at hjelpe sig med. Saa i 1880 mottok han sin søns hjælp og kom over med sin hustru og yngste barn. Men motstræbende drog han ut, og det blev heller ingen lystreise for gamle Halvar. Syk var han da de drog ut. Syk var han paa hele reisen, og syk var og blev han efter de kom frem. Han levde bare et aars tid efter de kom over, og var da jengeliggende det meste av tiden. Halvar Johnsen Brevig var født i Brevig i Lunhovd, den 25de Mars 1804, kom til Amerika i 1880 og døde i Clayton Co., Iowa, den 3dje Oktober 1881, i en alder av 77 aar.

Staffars gamle Halvar Brevig! Det er med dyp vemod jeg tænker tilbake paa ham. Som nærmeste nabo til mine forældre hadde jeg kjendt ham fra den første tid jeg kan huske tilbake. Han var en snil, hyggelig og omgjængelig mand. Desuten var han min kjære hustrus far. Hvor meget bedre vilde det vel ha været for ham om han kunde faat leve i ro og fred paa sit gamle fødested, der hvor han hadde levet saa mange glade og lykkelige dage og nedlagt hele sit livs arbeide.

Hvor kjært blir vel ikke hjemmet naar mennesket blir gammel! Velsignet være Halvar Brevigs minde!

Halvor Brevigs efterlevende enke, Ingeborg, blev senere gift med en velstaaende enkemand og farmer, Selge E. Grønhovd i Clayton Co. Han var fra Eggedal i Norge. De bodde paa farmen endel aar, men omsider døde Selge og Ingeborg var da enke igjen. Hun bodde paa farmen en tid, men omsider folgte hun den og bygget sig et hus paa Gunder, Iowa, og bodde der sammen med sin yngste datter Margit i nogen aar. Men saa blev datteren gift med A. L. Wold. Disse unge folk reiste da til Welva, N. D., og gamle Ingeborg blev med, ti det var meningen at hun skulde hat sit tilhold hos dem paa sine gamle dage. Om en tid faldt hun i en haard sygdom saa de bragte hende til et hospital i St. Paul, Minn.

Efterat hun hadde været paa hospitalet en tid kom hun sig til nogenlunde legemlige krafter, men hendes aandsevner var endel svækket. Da en av hendes døtre, Mrs. Kari Nelson, da var gift og bosat i St. Paul, Minn., saa fik hun bli der hos dem de sidste 6—7 aar av sit liv. Da disse var barnløse folk var det der stille og rolig, og der hadde hun den kjærligste omsorg og aller bedste pleie, saa gamle Ingeborg hadde det godt paa sine gamle dage. Gid alle gamle kunde saa det saa godt paa sine sidste dage, som hun hadde det. Være og tak derfor tilkommer Mr. Nelson og hustru.

Ingeborg Halvarsdatter Brevig var født i Medgaarden i Lunhovd 9de Mai 1833. Hun kom til Amerika i 1880, og døde i St. Paul 3dje Juni 1911, i en alder av 78 aar. Hun var et snilt og godhjertet menneske og en dygtig og virksom hustru og mor, men hun hadde hat meget at stride med. Selv hadde hun hat otte barn og været stedmor til seks andre. Efter hun kom til Amerika fik hun det godt, hvilket var hende vel undt, efter et langt og strevsomt liv. Hun blev begravet paa

Marion kirkegaard i Clayton Co., Iowa. Hun erindres med kjærlig taknemmelighet av hendes efterlatte barn, slekt og venner.

Galvar Brevigs tredje barneslot.

Galvar og Ingeborg Brevig hadde i deres ektekap syv barn, nemlig Ellen (Dlaug), Galvar, Kari, Rangdi, Ole, Kristen og Margit.

Dlaug eller Ellen S. Brevig kom til Amerika i 1875 eller '76. Hun opholdt sig først en tid i Clayton Co., Iowa. I 1879 kom hun til Traill Co., N. D., og opholdt sig iblandt sine slektninger der i nogen aar. Senere blev hun gift med Knut A. Kirkeberg i Clayton Co., Iowa. Hans forældre Anders A. Kirkeberg og hustru Ingri, var indvandret fra Valders antagelig i 1850-aarene. De bodde paa deres farm i Clayton Co. til deres død i 90-aarene. Gamle Anders Kirkeberg var en forstandig og oplyst mand. De hadde flere sønner og døtre, hvorav kan nævnes Knudt, Gunder, Adolf, Maria, Siri og vist to piker til, som jeg ikke husker navnet paa.

Gunder A. Kirkeberg blev gift med en pike fra Valders. De kom til Traill Co., N. D. i 80-aarene og drev der i nogen aar med farming. Siden drev de i mange aar med handelsforretning i Cummings, Traill Co. I 1900 flyttet de vestover, tror det var til Idaho. Der døde Gunder Kirkeberg, jeg tror i 1913. Enken og nogen av barna lever vist der endnu. En av deres sønner lever i Cummings. Mere vet jeg ikke om deres barn.

Siri A. Kirkeberg er gift med Carl Raugland, som driver handel med musikinstrumenter i Minneapolis.

Mari A. Kirkeberg blev gift med Knudt Lien, fra Valders. De bodde først i nogen aar i Traill Co. Siden flyttet de til Kanawha, Iowa. Der døde Knudt Lien flere aar siden. Hans enke lever vist der endnu, men jeg kjender ikke til hvor mange barn de hadde.

Som før nævnt blev Knut A. Kirkeberg i 1883 eller '84 gift med Ellen Galvardsdatter Brevig. Han kjøpte da sin fars farm i Clayton Co., og de har siden bodd der. De driver selv farmen endnu og er velstaaende folk. De har hat 10 barn, nemlig Ingrid, Alfred, Maria, Dina, Henry, Anne, Clarence, Ruth, Mabel og Agnes.

Mrs Anne A. Kirkeberg er utdannet til sykepleierske ved det norske Lutheriske Diafoniske Hospital i Chicago, var siden et aar nurse ved det norske alderdomshjem i Chicago, men praktiserer nu som nurse i St. Paul, Minn. Ingrid A. Kirkeberg er gift med Gilbert Pederson. De har kjøpt farm i Clayton Co., og bor paa den. De har tre barn, Elmer, Lulla og Kenneth. Dina Kirkeberg er gift med en tysk mand ved navn Hansburger, som er farmer ved Elgin, Iowa. De har ett barn, en pike ved navn Edna. Maria A. Kirkeberg opholder sig blandt sine slektninger i St. Paul. Alfred A. Kirkeberg har land ved Lommen i Syd Dakota, men er for tiden hjemme hos forældrene. Der er flere av Mr. og Mrs. Kirkebergs barn som ikke er voksne. De er tildels hjemme og tildels gaar paa skole.

Mr. og Mrs. Kirkeberg har været virksomme og drivendes folk, og har opdrat en stor flok av velartede barn. De har en god farm og er meget velstaaende. Mrs. Kirkeberg har dog været noget svafelig i den senere tid.

Galvar S. Brevig, den yngre, kom til Amerika i 1879. Efter et aars ophold i Clayton Co. kom han til sine slektninger ved Hillsboro, N. D., og drev der med farmarbeide og andet i omtrent 25 aar. Men saa reisste han bort til Minnesota paa skogarbeide og siden har hans folk intet hørt om ham. Vi har dog nylig hørt, at han skal være driftsbestyrer av en større farm ved Charles, N. D. Han er ikke gift.

Kari S. Brevig, nu Mrs. N. D. Nelson, er født i 1869,

og kom ogsaa over til Clayton Co., Iowa i 1879. Hun kom straks til St. Paul, Minn., hvor hun i flere aar bestyret Dr. Bøefmans hospital. Siden blev hun gift med en svensk mand, N. D. Nelson. Han var smed og dyrlæge. De fik ingen barn. Det var hos disse folk Ingeborg Brevig var de sidste aar av sit liv. Mr. Nelson døde i 1914. Mrs. Nelson bor i St. Paul og staar sig godt.

Nangdi S. Brevig kom til Amerika i 1879. Hun opholdt sig i Clayton Co. indtil hun i 1883 blev gift med Hans L. Sorum, fra Grans prestegjæld, Hadeland. De flytted straks til Fenton, Kosuth Co., Iowa, og har siden bodd der paa sin farm. Der døde Mrs. Nangdi Sorum efter kun en ufes sygdom den 26de Januar 1916 i en alder av 54 aar. Hun var født paa gaarden Brevig i Lunhøvd den 28de Januar 1862. Hun efterlater mand og fire barn, Bertha, Henry, Thorvald og Ida, som alle undtagen Thorvald er gifte.

Ole S. Brevig, født i 1864, kom til Amerika i 1879 og opholdt sig de første tre, fire aar i Clayton Co. Derpaa kom han til sine skyldfolk ved Hillsboro, hvor han opholdt sig i mange aar. Derfra reiste han til Wensett, Iowa, hvor han i flere aar bestyrte en trælastforretning. Der blev han gift med en amerikanerinde og bygde sig et pent hus. Siden reiste han til vestkysten, til Oregon, hvor han ogsaa har arbeidet i lumberforretningen. Hans hustru døde om sommeren 1915. Hun efterlot sig to barn. Han bor nu i Salem, Oregon.

Kristen S. Brevig er født 3dje Juni 1867. I tolvaaersalderen kom han i følge med fire av sine søskende til Amerika, til Clayton Co., Iowa, i 1879. Maret efter kom han til sin halvbror Esten Halvorson ved Hillsboro, N. D. Der blev han konfirmeret og arbeidet der blandt farmerne i ti aar. I 1891 reiste han til Clayton Co. og drev der i nogen aar sin mors farm. Der blev han den 3dje Juni 1893 gift med piken

Anne Torfeldsdatter Groth. I 1896 reiste de til Worth County, Iowa, hvor han kjøpte land i nærheten av Lake Mills, og de har siden bodd der. De har en god farm og er velstaaende folk. Kristen var en flink gut og blev en drivende farmer. De har otte barn, nemlig, Henry, født 12te Januar 1896, Elmer, født 3dje Juni 1898, Inghart, født 5te September 1900, Alice, født 20de Januar 1903, Ruth, født 20de November 1905, Clarence, født 21de Mai 1908, Arnold, født i 1911 og Joseph, født 30te Oktober 1914. Alle er friske og velkappede barn, og alle er hjemme.

Margit S. Brevig, den yngste av Halvar Brevigs barn kom med sine forældre til Amerika i 1880. Hun var hele tiden med sin mor i Clayton Co. indtil hun blev gift med Andrew Wold. Han var oppokset i Clayton Co. Straks de var gifte reiste de til Belva, N. D., hvor han begyndte med handelsforretning og hvor de nu bor. De har nogen barn men jeg vet ikke hvor mange. De lever vist noksaa bra.

Det blev en lang historie om Halvar Brevig, men det er ogsaa en stor familie. Hans barn og barnebarn tæller henimot 60 personer. Av barnebarns barn er eller vil det bli kanske likejaa mange. Denne store familie er nu vidt utbredt og ved giftermaal indblandet baade med tyskere og amerikanere.

Efter Halvar Brevig var reist til Amerika, har gaarden hat flere eiere. Den mand som nu bor i Øvre Brevig er Knudt Hendriksen. Han er søn efter Hendrik og Gunhild Nafsen, i Lunhøvd. Han er gift med en datter av Ole M. Vergo i Skurdalen. De har ingen barn. (Fortsettes.)

Valdriiser i Door County, Wis.

IV.

I 1873 blev skoledistrikt No. 4 i Town of Forestville organiseret og da de fleste i distriktet var norske blev dette i længere tid kaldt The Norwegian District. Skoletomt blev kjøbt af Engebret Jørgenson og skolehuset tømredes af Cedartømmer, hvoraf her var overskud i de dage. Husets størrelse var 20X28 fod indvendig, 10 fod høit fra gulv til himling. Den første engelske skole holdtes vinteren 1874—1875 (hele 5 maanedere). Skolehuset blev ogsaa brugt som menighedens forsamlingshus en del aar, lige til Forest kirke kom i brugbar stand; og en hel del børn fik sin daab, flere konfirmationer fandt sted der; ja endog flere egtepar blev her viet i aarenes løb. Ved det aars begyndelse blev dog dette skolehus kasseret, thi det blev baade alt for lidet og „out of date“. Det gamle skolehus blev solgt ved auktion og Arne Tronson Orderdalen gav femti dollars for det. Hans eget hus var brændt ned og for at faa tag over hode snarest muligt, saa han ingen bedre vei at komme ud af det i en snarvending. Et moderne brickhus blev opført i stedet for loghuset. Endskjønt distriktet bestaar af blot syv og en halv sektion, saa er her saa tæt befolket, at et rum i skolehuset var omjider ikke nok, og sidste sommer blev der tilbygget en addition mere. Vi fik saaledes to departments og to lærere, og vil nu saaledes ha rum nok for lang tid fremover, endskjønt her tages ind barn fra andre distrikter af saadanne som har taget 8th grade.

Tvers over veien syd for omtalte skolehus har Forest menighed sin kirke og gravsted. Denne bestaar af en acre land og blev ligeledes kjøbt af Eng. Jørgenson. Kirken blev opfat i 1886, men det tog nok endda nogle aar før den blev færdig til brug, især for vinteren. Dog, da laga seg lite ette kvart, som haringen sa, og takket være vor strævsomme og flinke kvin-

deforening, ja vore unge piger bør heller ikke glemmes, saa har nu disse i aarenes løb vist os, at de smaa smuler er ogsaa brød, og at mange bække smaa gjør en stor aa, naar alt flyder til et og samme sted og benyttes paa bedste maade. For nogle aar siden blev kirkebygningen løftet op og basement gjort istand og det rum blir oftere gjort brug af end selve kirken, uagtet vi har i almindelighed gudstjeneste andenhver søndag. Under foret har kvinderne sit kjøkken med fuldt udstyr til at lage mad ved sociale og andre ekstra møder som holdes tid efter anden. Og som lokale for søndags- og hverdagskole er basementet nok saa kojeligt.

Vi vil da ogsaa her gi en liden underretning om den presteelige betjening iblandt os. Som før nævnt reiste Pastor Th. Schesvold fra dette lille kald høsten 1883. Da udsigten til at faa fast prest igjen med det første ikke var den bedste, paatog Pastor C. F. Magelson sig at gi os midlertidig betjening en tid. Bay View menighed blev nu ogsaa med, og efter tre aars forløb, altjaa høsten 1886, fik vi da fast prest igjen, i det at Pastor A. S. Gjevre antog vort kald. Gjevre var da her i lidt over 6 aar. Under sin virksomhed her tog han en tur til Norge, fik sig der en livsledsagerinde, idet han i Bangs kirke, hvor han før var baade døbt og konfirmeret, blev viet til pigen Verit Leine, ogsaa fra Bang. Om vaaren kom Gjevre tilbage her, i følge med sin hustru og gjenoptog sin gjerning.

Under hans betjening her blev da disse tre norsk-lutheriske kirker indviet. Dette var om høsten 1892. Jeg skal her nævne de prester som kom her og hjalp til at gjøre denne gjerning saa høitidelig og hyggelig som mest muligt. Disse var: Pastorerne A. D. Eidahl fra New Hope, Wis.; A. Peterjon, Green Bay, L. W. S. Wald, Marinette, Olaf Barikmo, Arfdale, A. L. Dahl, Mount Morris, C. D. Aubol, Winchester, A. S. Gjevre, stedets prest.

De 4 førstnævnte præster har nu afsluttet sit arbejde her-
nede, idet de for kortere eller længere tid siden er døde. Pastor
Mubol er farmer, saa det er kun to af dem som endnu er i
prestelig virksomhed. Pastor Dahl er hospitalsmissionær og
Pastor Gjevre er jødemissionær, og begge bor de i Minne-
apolis, Minn. Pastor Gjevre rejste herfra vinteren 1893 og
S. C. Reinertsen blev vor næste præst og kom her høsten det
aar. Pastor Reinertsen betjente ogsaa de tre menigheder her,
nemlig Bay View, Tanum og Forest. Han rejste herfra i Juni
1900, og samme høst fik vi Pastor Edward Segland hid. Un-
der hans tid gif Bay View menighed fra og fik egen præst.
Tanum og Forest udgjør nu det lille prestekald her som da
for det meste bestaar af Valdriser. Segland forlod os som-
meren 1906 og lidt efter nytaar 1907 kom Pastor D. N. Jord-
heim her og er vor præst nu.

Før jeg gaar ud paa vidden igjen vil jeg nævne lidt mere
om stedet hvor Forest kirke og ovennævnte skolehus er. For
omtrent 25 aar siden begyndte man her med Cheesefactory
og et lidet store. Et postaabneri blev oprettet og vort ærværdige
postdepartment gav stedet det velklingende franke navn
Carnot. Postaabneriet er nu sløst, saasom vi har R. F. D.
allesteds her omkring nu, men Carnot eksisterer dog, og
cheesefactory og frambod er betydelig udvidet imod fra først af.
Eieren, S. S. Tefse, er tykk og har nu været her en 20 aar, og
han har antagelig gjort det godt baade for sig selv og sine
kunder i disse aar.

Jeg maa da ud paa vidden igjen, og vil da nævne først
Halvor Halvorson (Meisedal) fra Skrautvaal og kone Anne.
De kom her i 1872 direkte fra Norge og begyndte i skogen, som
de andre. Deres barn var: Anna, Halvor, Alfred, Ida, Ing-
vald og Rudolf. Anna døde for mange aar siden. Halvor,
den yngre, er gift med Selma Johnson og de har en søn. Al-

fred er, som før nævnt, gift med Emma Christianson og de har
en datter. Ida er gift med Martin Larson og de har fire barn.
Ingvald blev sidste høst gift med Miss G. Shaw og disse til-
lige med Rudolf, som ikke er gift, er hjemme hos faderen.
Hans kone er død for en 2—3 aar siden. Han er nu selv snart
72 aar gammel og har lidt og arbeidet haardt det meste af
sin tid, saa faar vi ikke undres paa om baade helse og kræfter
begynder at gi op, men han er alligevel over forventning og
er oppe og rundt til hver dag.

Halvors svigerbror, Ole D. Braaten og kone Sigrid, begge
fra Skrautvaal, Valdris, kom her i 1873, fik sig et hjem her
og begge lever endnu. Ole er nu snart 71 aar og Sigrid er
omtrent 75 aar, men de er begge saalunde med helsen at de er
oppe og rundt daglig. Deres barn er: Halvor, Ole, Ragn-
hild, Emma, Eddie og Mathilde. Halvor er gift med Maria,
født Olson, og de har hjem her, men har ingen barn. Ragnhild
var gift med en Fred. Halvorson, men begge disse er døde efter-
ladende sig to barn, Norman og Lillian, som er her hos bedste-
forældrene. Emma er gift med Ole E. Biste, yngste bror til
nu afdøde Nels Biste, har flere barn og har hjem her. Eddie er
gift, har barn og bor i Sturgeon Bay og driver med plastring
og muring, som det træffer sig. Ole og Mathilde er hjemme
og hjælper til hos forældrene.

Rnut Bendikson, (ogsaa kaldt Sjaasheimguten) en god spil-
lemand og gift med Barbro, en datter til Nils paa Sæle, kom
her i 1872, fik sig ogsaa et hjem, men efter endel aars forløb
fulgte de sit hjem til halvbroren Rnut Bendikson den yngre og
som nævnt før, bor denne der fremdeles. Spillemandens svi-
gerforældre og de fleste af deres børn var ogsaa her endel aar,
men de fleste af familien rejste til Minnesota og fik sig hjem
der, formodentlig. Disse var, foruden de to gamle, sønnerne
Ole, den yngre, gift med Gjertrud Larson, Nels og Arne, samt

døtrene Kari, gift med Johannes Iversen, Marit, gift med Ole Evenson, (en søn af Ole Eivindsaan i Manitowoc Co.), samt Barbro med sin spillemænd. Flere af disse udflyttede er nu døde. Ole Nelson er død, men det var feil berettet da det var sagt at det var enken efter ham som giftede Christen Økshovd. Johannes Iversens enke var det som blev gift med Christen, efter hendes første mand døde. Knut, spillemænd, og hustru Barbro er ogsaa begge døde. Det blev dog igjen to af Nils paa Sæles barn her, nemlig Ole den ældre og datteren Guri. Ole blev gift med Andrea Garlid og de har børnene Nicolai, Cornelius, Oscar, Henry og Julia. Nicolai er gift med Elisa Some, har et barn og har eget hjem her. Cornelius rejste ud i vesten for flere aar siden og har formodentlig sit hjem der. Oscar og Henry er hjemme hos far og mor og hjælper dem paa farmen. Julia er for det meste i Chicago. Guri giftede Salvador A. Vergene og de bor her.

Gudbrand L. Orderdalen bosatte sig her vaaren 1871, ryddet og bygget sig et hjem. Han var bror af Arne Orderdalen. Disse fik da sine forældre, Thrond og Ragnhild Orderdalen over her og de fik sit hjem paa sønnen Gudbrands land til sin død. Han blev gift med Ragnhild S. Vassejordet ogsaa fra Skrautvaal, og til familie fik de fire barn, nemlig Theodore, Henry, Eddie og Julia. Gamle Ragnhild døde ved slutningen af 1887 og sønnen Gudbrand døde i begyndelsen af 1888. Hans søn Henry, gift med en Bøhmepige, har farshjemmet og de har to barn. Henrys øvrige søskende er sjelden her. Gamle Thrond Orderdalen, som overlevede sin egtehalvdel i flere aar, er nu for endel aar siden død i en nok saa høi alder.

Knut Thorson (Bergei kaldtes han mest) fik sig ogsaa en otti land her i 1871 og begyndte i vilde skogen som alle de øvrige her. Han og hustruen var begge fra nordre Murdals prestegjæld; han hørte til Svennæs, og konen, Marit hedder

hun, var fra Skrautvaal annekts. De havde kun en søn, Theodore. I otti-aarene folgte de ud til en svenske, Anders P. Johnson, og Knut med familie reiste til Manitowoc Co., kjøbte sig farm der, hvor de bor endnu. For en 12 aar siden folgte Anders P. Johnson farmen til en tysker og han er der nu. Ser ud som endog tyskere kan finde sig tilfreds her iblandt valdrikerne, da det er fire tyske familier her paa en halv mils afstand, hvor det før var norske. Her er intet at udsætte paa tyskerne som naboer og om de holder endda mere med sit eget folk i Tyskland end vi gjør i disse tider, saa behøver vi dog ikke være uvenner for det, vait du!

G. J. Anderson (Gudbrand Anderson Fjorstad), gift i Norge med pigen Dordei Nilsdatter Braaten, i 1866, begge fra Bolbu, Østre Slidre, Balders; kom i 1867 over til Quebec paa seilskibet Nordkap. De tog ogsaa ind i Manitowoc og opholdt sig der i lidt over fire aar. Manden arbejdet for det meste for Stephan Olson (Kubakke) og der blev han bedst kjendt under navnet Gulbrand Sagar'n. I September 1871 flyttet han med kone og tre børn hid til Door County og begyndte i vilde skogen. Her fik de tre børn til og deres børns navn var som følger: Marit, John, Sophia, Nikolai, Anton og Edward. Som allerede før nævnt blev Marit gift med S. A. Larson. John blev i 1899 gift med pigen Maria Biste og af børn har de seks, nemlig Dora, Gladys, Harald, Conrad, Glen og Gjertrud. Sophia blev gift med Martin Larson, ogsaa en søn af Halvor i Sebuødegården. Disse hadde fem børn, nemlig George, Melvin, Dora, Oliver og Ethel. Sophia døde af tæring vaaren 1904. De fire ældste børn bragtes til Beloit barnehjem, isølge paalæg af moderen, før hun døde. Lille Ethel, som da var for liden til at anbringes i et barnehjem, blev hos sin tante, Larson. Efter nogle aars forløb blev Ethel angrebet af blindtarmbetændelse, blev ogsaa opereret, men efter nogle dages

forløb døde hun paa hospitalet. Faderen, Martin Larjon, er nu op i Canada. Nikolai blev gift med Anna Mikkelsen i 1901 og efter noget over et aars forløb blev han opereret for blindtarmbetændelse, men døde nogle dage efterpaa og kom hjem i sin ligkiste. Han døde den 22de Februar 1903. Enken sad da igjen med to smaajenter (tvillinger) omtrent fem maaneder gamle. Hun flytted hjem til sine forældre, som ogsaa bor her. De vil bli nævnt senere. Anton er ugift, og arbejder for nærværende hos S. Perry Hardware Co. i Village of Forestville. Den yngste af G. J. Andersons børn var Edward, men han døde 1887 omtrent 6½ aar gammel. I September 1901 døde ogsaa hustruen. Sønnen John har farshjemmet og der har ogsaa gamlingen G. J. Anderson sit hjem. Han var snedker ved siden af farmer og det er ganske mange Levehuse og laabebygninger her rundt som han har sat op i aarenes løb, og endnu kan han pusle med et og andet, endstjænt han nu gaar i sit 72de aar.

(Mere.)

A.

De første aar ved St. Olaf College.

Mrs. Anna E. Mohn.

IV.

Det tredie aar ved St. Olaf skolen var meget tilfredsstillende. Skolen blev mere og mere kjendt og den havde 62 elever, omtrent saa mange som de kunde huse med de bekvemmeligheder som de da havde.

Miss Tjift med elever gav en musikalsk underholdning dette aar, den første af sit slags ved skolen. Det var de Forenede Staters Centennial aar, med udstilling i Philadelphia, da man begyndte at bygge paa St. Olaf høien, og den 7de september i

dette aar havde vi i Northfield besøg af de sydlige røvere James og Youngers.

Dette besøg, som er blevet saa vel bekjendt at der er skrevet en hel bog derom, vil jeg blot her nævne for det ubehagelige indtryk det gjorde paa St. Olaf folkene, som var forholdsvis fremmede her.

Det blev, som sagt, almindeligt i denne tid for St. Olafs lærere og elever at spadserere op til den nye grund, naar tid og leilighed tillod det. Saaledes ogsaa naar de havde fridag var det almindeligt at tage lunch og tilbringe det meste af dagen der. Jeg vil derfor fortælle lidt om den første picnic paa de nu saa velbekjendte Manitou Heights. En vakker solskinsdag samlede vi, alle som kunde komme ifra, med madkurve og kaffekander, og gik i sølje op Forest Avenue. Der var ingen sidewalk længere end til Cutlers vaaningshus nordenfor beliggenheden af det nuværende Odd Fellows Home. Veien syntes længere i den tid, da der var saa huse at se, uagtet vi tog en benvei over havnegange og deslige og saaledes forkortet den. Da vi kom halvveis op St. Olaf bakken maatte vi stanse for at hvile. Ukjendte, tog vi vist den steileste retning op. Da vi vendte os om og saa udsigten for første gang forsvandt trætheden, og vi skyndte os længere op for at saa end videre synsfreds og nyde den storartede udsigt.

Der hvor St. Olaf bygningen nu staar var der da en gammel brønd og et stykke land som havde været opdyrket; ellers var alt vildt og næsten ufremkommeligt. Der var dog en smal vei, som var brugt af vedhuggere, som vi valgte for at bese skogen, men vi kunde ikke med synet gjennemtrænge til de steder hvor bygningen nu staar, ja, ikke engang det sted hvor Gohme Chapel er bygget. Norway Valley var fuld af store lønnetræer, som stod saa tæt, at det syntes underligt at jorden kunde ernære saa mange. Prof. Bøckman beklaget mange aar senere,

at disse prægtige træer var blevne nedhuggede, det var saa verdvægende, syntes han, „at staa ved randen og se ned igjennem dalen.“ Da dette stykke land senere blev skolens eiendom, søgte man at raade bod paa ødelæggelsen ved at plante hundreder af grantræer. Mange af disse er nu vældige træer. Men jeg kommer bort ifra den første „picnic“. Vi havde faat appetit inde i skogen og maatte i hast koge kaffe og tilberede vor „lunch“. Efterpaa var der leg og sang, ogsaa deklamationer. Vi havde en hyggelig dag, som altfor snart tog ende. Før vi drog hjemover samlede St. Olaf gutterne sig der hvor de tænkte St. Olaf bygningen skulde faa sin plads, og gav et vældigt „Hip, Hip, Hurrah!“ for St. Olaf. Det var, saa vidt jeg ved, det første college yell paa stedet.

Paa ikke saa meget som et aar havde Pastor Muus og Pastor Quammen samlet i sine menigheder op til \$13,000 til byggefond for St. Olaf, og om ikke saa lang tid (høsten 1876) op til 22,000 dollars, og man begyndte nu for alvor at tænke paa at bygge. Det er ikke min opgave at skrive St. Olaf Colleges historie, uagtet det er uundgaaeligt at bringe lidt historie ind. Dertil maa der bedre kræfter, men jeg har paataget mig, om ufuldkomment, at skrive lidt imellem historiens linjer, om jeg maa jaaledes kalde det, og om muligt tænde „side lights“ som maasse kunde bli til nytte. Saaledes kommer ikke alt og alle i mine iagttagelser til sin fulde ret. Pastor Quammen, for eksempel, som i flere aar var vicepræsident for St. Olafs Board of Trustees, og hans menigheder. Man vidste ikke rigtig hvad man mest skulde beundre, den interesse og ihærdighed han viste, eller hans menigheders opofrelse. Flere af dem var slet ikke dengang komne ind i velstandsperioden af deres pionertid. Jeg vil her tillade mig at nævne menighedernes navne: Valley Grove, Christiania, Fox Lake og Faribault. Sver gjorde sit til at bygge St. Olaf College.

Den 17de september 1876 blev arkitekterne Long og Haglin af St. Paul bemyndiget til at udarbejde „plans and specifications“ for St. Olaf skolens bygning. Deres planer blev fundne tilfredsstillende for byggekomiteen, som bestod af følgende medlemmer: Pastor W. J. Muus, Prof. A. R. Leisborg, Harald Thorson, A. L. Brandvold, O. R. Finseth.

Charles Anderson, en svensk kontraktør, boende i Northfield, paatog sig at fuldføre arbeidet med bygningen og skaffe alle materialer. Ifølge kontrakten skulde han ha grundmuren færdig til den 4de Juli 1877, saa hjørnestenen da kunde lægges. Enden den 1ste november samme aar skulde bygningen være „enclosed“. Han skulde da faa sig udbetalt \$13,500. Ved skolens begyndelse høsten 1877 skulde bygningen være færdig med undtagelse af taarnet. Resten, 5000 dollars, skulde da udbetales ham.

Den første store fest paa den nye St. Olaf grund var da hjørnestenen blev lagt. Henry Boe, Ed. Alfson og flere unge mænd af menigheden i byen maatte før den tid rydde op i skogen, saa der blev plads til talerstol, bænk og tillige et sted til at spise middag under træerne. Sele dagen skulde anvendes til festlighed.

Den 4de Juli 1877, da hjørnestenen skulde lægges, var en fuldendt sommerdag, og en masse folk samledes til festen. Synodemødet, som dette aar var holdt i Norway Lake, Kandiyohi Co., var netop slut, og mange fremragende mænd af forskellige stillinger viste den unge anstalt den ære at være tilstede ved festligheden. En talerstol og platform var oprettet i udkanten af skogen nær det sted hvor Steenslands Library nu staar, og ligeledes bænke til siddepladser for den store forsamling.

Efter aflytning af salmen „Vor Gud han er saa fast en borg“, holdt Pastor Muus velkomsttalen og gav tillige grunden for oprettelsen af denne anstalt, og hvorledes det var blevet

muligt. Formand G. N. Preus holdt hovedtalen over de ord af salmisten „Herrens frygt er visdoms begyndelse“. Derfra gik forsamlingen over til grundmuren, hvor hjørnestenen blev lagt med passende ceremonier af Formand Preus, assisteret af Skolens Trustees. Formand Preus nedbad derpaa Guds velsignelse over bygningen og den gjerning for hvilket den skulde oprettes. Et blandet kor sang derpaa „Himmel og jord skal forgaa, men dit ord, o Gud, ei røffes“.

Skolens bekjendelse og opgave, paa Latin, stykker af den gjængse mynt, navnene paa skolens grundlæggere, lærere og trustees, norske blade osv. blev nedlagt i hjørnestenen, som ved en feiltagelse af mureren blev lagt i det nordvestlige, isteden for det sydøstlige hjørne af bygningen. Korset udenpaa viser dog hvor den er.

Efter en hyggelig middagsstund, under hvilken St. Johannes menighed serverede kaffe, samledes alle igjen ved talerstolen, hvor bestyreren da holdt en tale paa engelsk. Blandt andet dvælede han ved den store velsignelse vi nyder i dette land, idet vi har religionsfrihed. Præsident Strong af Carleton College bragte derpaa hilsen fra den anstalt han repræsenterede. Prof. L. Larsen ligeledes fra Luther College. Han fortalte ogsaa om en missionsreise han havde foretaget gjennem denne del af Minnesjota i nybyggertiden, da der var saadan trang til prestelig betjening, at han havde ved en Gudstjeneste døbt 33 børn. Der var større fremskridt gjort i de 19 aar siden, end han da kunde anet. Han sagde ogsaa, at de menigheder som nu anstrengte sig for at bygge denne anstalt, havde staaet i første række med at bygge og opholde Luther College, selv nu ved dette nye foretagende glemte de ikke at hde sit til den ældre anstalt. Peder Langemo fortalte derpaa at han nylig havde besøgt de steder, hvor græshopperne havde ødelagt al grøde. Han mindet om at vi maatte gjøre mere, da vi ikke kunde vente

hjælp fra den kant. Formand V. Koren bragte en hilsen fra sine menigheder og udtalte, at den energi og opofrelse folkene her havde udvist, var en opmuntring for mange. Saaledes endte den første store festlighed paa Manitou Heights.

Det vakre veir, de mange fremstuede mænd og den store forsamling af interesserede, som var tilstede, gjorde det til en vellykket fest som ikke staar tilbage i erindringen for nogen anden. (Mere.)

Ringerikeslaget.

Efter endel korrespondance, baade privat og offentlig, møtte en komite i Albert Lea, Minn., den 10de April 1916, for at raadslaa om oprettelsen av et Ringerikslag indbefattende Nordrhov, Sole, Madalen, Haug og Sofnedalen. De tilstedeværende var, Vegger Gulbrandsen, Albert Lea; Erik R. Flaflerud, Albert Lea; Lars Lunde Hayward, Minn.; S. R. Berg, Soice, Joma; D. S. Johnson, Spring Grove, Minn. Paa forslag av Vegger Gulbrandsen blev S. R. Berg valgt til formand og D. S. Johnson til sekretær for møtet. Det blev besluttet: At der oprettes et Ringerikslag indbefattet de bygder, som ovenfor nævnt, samt: at alle mænd og kvinder, som er utvandret fra disse bygder eller nedstammer av slegter derfra og som ønsker at bli medlemmer av laget, møter i Albert Lea, Minn., den 7de Juni 1916 for at organisere sig til et lag, anta en konstitution, samt vælge embedsmænd, bestaaende av formand, viceformand, sekretær, kasserer og sagsfriver, og ellers andre forretningsfater, som kunde komme op ved møtet.

Det blev besluttet at vælge en komite av tre til at skaffe lokale for møtet samt at arrangere for en banket m. m. Til denne komite valgtes Vegger Gulbrandsen, E. R. Flaflerud og Hans Gulbrandsen.

Dpraab blev gjort gjennem aviserne, og kl. 10 formiddag

den 7de Juni begyndte det sammenkaldte møte i det danske Brodersamfunds prægtige forsamlingsaal. Begger Gulbrandson, bosat i Albert Lea, aabnede møtet med en velkomsttale til forsamlingen og citerede et digt, som han havde forfattet for anledningen, og som lyder saa:

Til Ringerikeslaget den 7de Juni 1916.

Vi er komne sammen i festdragt her idag
 For nu at organisere et Ringerikeslag.
 Bygderne Sofnedalen, Hole og Rorderhov
 Samt Haug og Madalinger, skal greie denne daad,
 Denne daad.

Vi først vil tage for os at vælge embedsmænd,
 Og deres gjerping bliver at lede laget frem
 Til hæder og til glæde for far og mor og dem,
 Der bor i gamle Norge og vi som her har hjem,
 Her har hjem.

Saa vil vi ønske vennerne, som er komne her
 Fra staterne og byerne og fra landet her og der:
 I alle er velkomne her til vor kjære by,
 Men glem nu ikke godtsfolk, at vi er i Albert Lea,
 I Albert Lea.

Derefter introducerede han byens borgermester, der holdt en meget smuk tale til forsamlingen og ønskede de fremmøtte hjertelig velkommen og overleverede byens store nøffel til laget.

Gulbrandson anmodede da S. A. Berg, som midlertidig formand om at lede møtet. Derpaa blev følgende valgt til lagets bestyrelse:

Formand, Begger Gulbrandson, Albert Lea, Minn.
 Sekretær, Hans Gilbertson, Northwood, Iowa.
 Kasserer, Alfred Kristoferson, Albert Lea, Minn.
 Sagaskriver, D. S. Johnson, Spring Grove, Minn.

Derefter blev et udkast til konstitution for laget oplæst og enstemmig antat. Det blev besluttet at eftermiddagsmøtet begynder kl. 2. Møtet hævet.

Eftermiddagsmøtet begyndte med at de som ønsket at bli medlemmer av laget, opfordredes til at komme frem og skrive sine navn i en dertil anskaffet protokol, og der tegnede sig denne dag 61 medlemmer. Paa opfordring holdt Prof. A. A. Beblen, som var tilstede, et kort foredrag om bygdelagsbevægelsen, hvilket blev mottat med bifald.

Svar Nasens sang „Dei vil altid klaga og kjyta,“ blev sunget av forsamlingen. Begger Gulbrandson fremførte digtet „Storebingen“ samt blev der fortalt endel skrøner av tilstedeværende.

Banketten om aftenen var i alle dele vellykket. De lange bord i spisefalen bugnede under de mange retter av norsk mat, saasom rømmegrøt, leffe, osv. Pastor Ring fra Chicago holdt en sprudlende tale, som satte lattermusflerne igang efter maaltidet.

Efter banketten samledes man igjen paa hallen, hvor det blev besluttet at næste stevne skal holdes i Minneapolis. Tiden for møtet bestemmes senere. Der blev talt noget om trykning av sagaskriverens samlinger, og da Prof. A. A. Beblen var tilstede og gav et liberalt tilbud, saa blev det enstemmig besluttet at gjøre „Samband“ til lagets organ, saa alle medlemmer av laget faar dette tidskrift som abonnenter.

Morgenen efter, Fredag den 8de nemlig, kom man igjen sammen i hallen for at høre paa pastor Fredrik Ring, der hadde lovet at holde et foredrag. Han begyndte sin tale med at sige, at vi ikke var kommet sammen som til en begravelse, men til en barnedaab, idet der nu var født et barn, som hadde faat navnet Ringerikeslaget. Han vilde da haabe og ønske, at dette barn maatte vokse sig stor og bli til hygge og glæde for hjem-

bygdens sønner og døtre paa begge sider av havet. Han fortalte ogsaa en del komiske stykker om presten som hadde studeret i Wittenberg og kunde kontrollere han Gamleerik, saa han gjorde som han befalet, samt om store kjærringer og smaa mænd; og med mange andre historier moret forsamlingen. Tilslut frembar han en hilsen til Ringerikeslaget fra fremragende kvinder i Chicago. Efter et kort møte om eftermiddagen blev det besluttet at skilles og man gif da fra hverandre med den bedste forstaaelse. Det var kun en enstemmig udtalelse, at deltagerne hadde havt et meget fornøieligt og hyggeligt møte. Medlemsantallet var ved møtets slutning forøket til 76 medlemmer.

D. S. Johnson.

Søndfjordlagets stevne.

Som før oplyst blev Søndfjordlagets aarlige stevne holdt i Madison, Wis., 1ste—2den Juni. Der var ikke saa mange tilreisende som beregnet; men folket i Madison og omegn møtte talrig frem, saa det blev en bra forsamling allikevel.

Man møtte paa Woodmen's Hall, og lagets medlemmer blev ønsket velkommen til Madison av advokat L. C. Gundersen, en søndfjording.

Prof. J. L. Nydahl takket paa lagets vegne for velkomsthilsenen.

Det meste av første dag blev benyttet til forretninger. Blandt andet blev spørsmålet om et gamlehjem for Søndfjord gjenoptat til fornøyet behandling. Fjor blev det besluttet at sette igang en innsamling til et gamlehjem; men der var delte meninger om dette skulde være et eget eller nyt hjem, reist av søndfjordinger i Amerika, eller om man skulde støtte det gamlehjem som allerede er opført i Dale. Avgjørelsen av dette spørsmaal blev utsat til iaar.

Stevnet i Madison besluttet at de midler som innsamlers skal gaa til gamlehjemmet i Dale; ti det trenger hjelp. Bygningen er opført; men av mangel paa midler har man ikke kunnet ta den i bruk.

Følgende embedsmænd for laget blev valgt: Sr. A. S. Lindelie, Grand Forks, N. Dak., formand; Sr. M. Birkedal, Bloomer, Wis., viceformand; Prof. J. L. Nydahl, Minneapolis, Minn., sekretær; advokat L. C. Gundersen, Madison, Wis., kasserer. Bestyrelsesmedlemmer: Gabriel Eiken, St. James, Minn., Andr. Sjøidale, Dawson, Minn., og Ed. Søndrehus, Rønneby, Minn.

Medlemmerne av prestegjældsraadet blev gjenvalgt.

Sagasriveren, Olav Redal, som blev gjenvalgt ifjor for tre aar, hadde fjerde hefte av „Sunnfjords saga“ færdig, et pent hefte om søndfjordinger i Amerika.

Medlemmer som betaler sin kontingent, faar heftet frit.

Ved Banketten som holdtes i Womens Building om kvelden den 1ste Juli blev taler holdt av advokat Gundersen, der fungerte som fjøgemester, og av Nilsen P. Stenhjem, der holdt en livlig tale paa ægte sognamaal, samt av Peter Selstad, Prof. J. L. Nydahl, Joseph Veld og M. Birkedal. Mrs. Andrea Quisling og Miss Josephine Strand opvartet med musikk og sang.

Næste dag hadde man en prægtig baattur paa Lake Monona, en av de store og vakre innsjøer som omgiver den naturfjønne by Madison.

Den lokale arrangementskomite faa velkommen av de andre venner i Madison og omegn fortjener tak for det prægtige arrangement i forbindelse med stevnet.

Næste stevne holdes i Bloomer, Wis.

J. L. Nydahl, sekretær.

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Før modtaget og kvitteret for	\$4,278.17
N. N. Qualley, Madison, Wis. (Fondet V. Slidre)	3.00
Ved L. T. Gobe, St. Paul, Minn., fra følgende: Gam selv \$1, M. E. Ludvikson 50c, O. O. Ulven, Adams, Minn. \$1, O. L. Queel, Cresco, Ia. \$1. (Alle til fattige V. Slidre). Tilsammen	4.50
Gabriel Lewis, Hallandale, Wis. (Fattige Etne- dalen)	2.00
Ved Past. L. O. Kjøs, Millet, Alberta, fra følgende: Erik Sybertsen (Stoffebryn), Dinant, Alberta (fondet N. Aurdal) \$1, Martin E. Bergsletten (fondet Etne- dalen) \$1.35. Tilsammen	2.35
Ved Hon. L. O. Noble, Manfred, N. D., fra følgende: Ole Poststuen (fondet Vang) \$5, Helge Skogstad (gamle- hjem N. Aurdal) \$2, Anne D. Melby (fondet N. Aurdal) \$5, Kristin D. Noble (fondet V. Slidre) \$10, Nils Nertroft (fondet Vang) \$10, Mrs. A. Erickson (fondet N. Aurdal) \$1. (Alle fra Manfred, N. D.), Ragnhild R. Melby, Martin, N. D. (fondet V. Slidre) \$5, Mrs. O. W. Thompson, Fesefinden, N. D. (fondet V. Slidre) \$5, Geo. P. Lommen, do. do. \$5. Tils.	48.00
Indbundne renter, 1ste April	29.89
	<hr/>
	\$4,367.91
Exchange10
	<hr/>
	\$4,367.81

A. M. Sundheim, kasserer.

Minneapolis, 20de Juni 1916.

“Hallingen” Hallinglagets organ, udkommer
fire gange aaret paa mindst 64
sider hvert hefte, udstyret med
pent omslag og koster EN DOLLAR aaret.

Det har et alsidigt, interessant indhold, især for Hal-
linger og folk fra tilstødende bygder til Hallingdal. April-
heftet er udkommet med følgende indhold: — Fra forman-
den, redaktøren, sagaskriveren. — Gamle pionerer vandret
bort. — Stevnet i Fargo; i Lanesboro. — Gamle ordførere
i Aal. — Et guldbryllup. — Fra en Hallingreise i 1911. —
Beretning om Hallingsettlementer; biografier (hall'nger);
Slegtregistre m. m. — Digte, o. s. v. Flere artikler er fra
Hallingdal. Skriv efter frit prøvenummer, eller bestil
bladet (\$1.00 vedlagt) hos

TIMAN QUARVE,
Fessenden, N. Dak.

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt
af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder,
kultur, historie, literatur, samt at gøre dem kjendt med
vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele
verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-
American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladlite-
ratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

“1. Indsamlingen til Valdris optages paa den maate,
at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og givnerne
bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne udtaler til hvilket øjemed de ønsker
deres bidrag anvendt.

3. Indsamlingen fortsættes til valdrisstevnet i 1917, og
det samlede beløb oversendes hvert herred som et urør-
ligt fond, undtagen de gaver, som givnerne bestemmer for
noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender
indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmæs-
sigst, dog saaledes, at tilbørligt hensyn tages til bidrags-
ydernes ønske.”

For cirklærer og al anden oplysning man ønsker, skriv
til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kas-
sereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.

Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No.,
Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.

Fra Etne-
dalen, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.
Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Min-
neapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.

A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA, (OR 322 4th ST. S., MINNEAPOLIS.)

Hans Nielsen Hauge, Livsbillede\$1.25

Amerikabreve. "Til far og bror i Norge". P. Mørck \$1.00

Egte Perler. Livsbilleder af tre norske kvinder.....\$.60

Jonas Lie, Den fremsynte, 95 cents. Thomas Ross....\$.75

Billedverker, fra land og by i Norge. Større og mindre

samlinger, alle gode, til følgende priser: 40 cts,

50 cts, 60 cts, 75 cts, \$1.75, og.....\$2.00

Sendes portofrit mod forskudsbetaling.

SCANDINAVIAN IMMIGRANTS

In New York (City and State) 1630—1674

WITH APPENDICES ON

Scandinavians in South America, 1532—1640

Scandinavians in Canada, 1619—1620

Some Scandinavians in New York in the 18th Century

German immigrants in New York, 1630—1674

BY PROF. JOHN O. EVJEN, Ph. D.

Dr. Evjen's comprehensive work is something entirely new. It enters into a hitherto almost unexplored field of research. It covers a stupendous amount of material and yet goes into the most minute details. It is full of surprises to those who are interested in the deeds of these early pioneers from Norway, Sweden, and Denmark, it shows, as has never been shown before, the important part Scandinavian immigration had in shaping the early history of America.

Contains 462 pages—over 70 illustrations—bound in cloth. Price, \$2.50 (postage 20 cts. extra.)

THE FREE CHURCH BOOK CONCERN,

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

The American Scandinavian Review

DR. HENRY GODDARD LEACH, Managing Editor

Six issues, 384 large pages, each year. Excellent paper, elegant type, beautiful illustrations, some in colors.

Articles by leading authorities in Europe and America on Scandinavian history, literature, art, music, travel, science, industry, finance, and current events.

The Review belongs in a class by itself among magazines—it is different—truly first-class. Each number is a gem.

Rev. T. H. Dahl, D.D., Pres. of the United Church.

The Review is just the periodical for an American of Scandinavian descent. It is a splendid publication.

Prof. J. N. Kildahl, D.D., Vice-Pres. United Church.

Apply as a New Associate now and you pay only \$1 cash for the whole year from July 1, 1916, and \$1 per year later. Yearly subscription \$1.50.

Field Secretaries wanted everywhere in Minnesota. Very liberal terms.

DR. JOHN E. GRANRUD, General Field Secretary for Minnesota.

Samband, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.